

STŘEDOŠKOLSKÁ ODBORNÁ ČINNOST

Obor č. 15: Teorie kultury, umění a umělecké tvorby

KNIŽNÍ OBÁLKY

Book covers

Autor: Adéla Kožoušková

Škola: Cyrilometodějské gymnázium, základní škola a mateřská škola
v Prostějově, Komenského 17, 796 01 Prostějov

Kraj: Olomoucký kraj

Konzultant: Mgr. Hana Martincová

Prostějov, 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou práci SOČ vypracovala samostatně a použila jsem pouze prameny a literaturu uvedené v seznamu bibliografických záznamů.

Prohlašuji, že tištěná verze a elektronická verze soutěžní práce SOČ jsou shodné.

Nemám závažný důvod proti zpřístupnění této práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších předpisů.

V Prostějově dne

.....

Adéla Kožoušková

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat své konzultantce Mgr. Haně Martinové za vedení mé práce a všechnu pomoc a podporu. Dále pak Mgr. Markétě Vykoukalové Dvořákové, mé paní učitelce ze ZUŠ Vladimíra Ambrose v Prostějově, která mi pomohla při tvorbě mých obálek. Dík patří i Mgr. Štěpánce Švorčíkové, za rady, které mi pomohly při psaní. Také děkuji všem redaktorům, kteří se mnou byli ochotní spolupracovat – Alexandře Horové (vedoucí výtvarná redaktorka nakladatelství Albatros Media a. s.), Michalu Kolezsarovi (šéfredaktor Nakladatelství Coobook) a Romaně Bartákové (výtvarná a literární redaktorka nakladatelství Fragment) – bez jejichž spolupráce bych nebyla schopná zjistit tolik věcí o procesu tvorby knižní obálky.

Bez těchto lidí by má práce nikdy nevznikla.

Děkuji

Anotace

Předmětem mé práce je tvorba knižní obálky. Tato práce se zaměřuje na proces tvorby, výtvarnou teorii, která se s ním pojí a faktory ovlivňující výsledný vzhled obálky. Cílem je pomoci nahlédnout do zákulisí tohoto procesu a popsat zásady, dle kterých vznikají dnešní obálky. Výsledkem práce jsou dvě obálky, které jsem vytvořila na základě získaných znalostí. Na jejich tvorbě chci ukázat odlišnost přístupu podle vlastností knihy.

Klíčová slova

Knižní obálka; Motiv; Kompozice; Barva; Kniha

Annotation

The subject of my theses is the creation of a book cover. This theses focuses on the proces of it's creation, art theory associated with it and the factors influencing the final look of the cover. The goal is to help to take a glimpse behind the curtains of this proces and to describe the principles according to which are today's book covers made. The result of this work are two book covers that I created based on the gained knowledge. On their creation I want to show the difference of approach according to the characteristics of the book.

Keywords

Book cover; Subject; Composition; Color; Book

OBSAH

ÚVOD A CÍL PRÁCE	7
1 METODY	9
2 OBÁLKA PRODÁVÁ KNIHU	10
2.1 Čas na zaujetí zákazníka	10
2.2 Selektivní pozornost	10
2.3 Emoce	10
2.3.1 Emoce a paměť	11
2.4 Zapamatování	11
3 OBÁLKA Z POHLEDU GRAFICKÉHO DESIGNU	12
3.1 Barvy	12
3.1.1 Vnímání barev	12
3.1.2 Psychologický význam barev	13
3.1.3 Kombinace barev	14
3.1.4 Forma a prostor z hlediska barvy	15
3.2 Kompozice	15
3.2.1 Pozitivní a negativní prostor	16
3.2.2 Figura a pozadí	16
3.3 Linie a osy	17
3.4 Písmo	17
3.5 Dehonestace obálky	17
3.5.1 Samolepky, které nelze sundat	17
3.5.2 Filmové obálky	17
4 OBÁLKA DNES A V MINULOSTI	19
4.1 Historie	19
4.2 Nová vydání	20
5 JAK VZNIKÁ OBÁLKA	22
5.1 Převzetí zahraniční obálky	22
5.2 Tvorba vlastní obálky	22
5.2.1 Fotografie	23
5.2.2 Výběr grafika	23
5.2.3 Výběr motivu	24
5.2.4 Samotná ilustrace	24
5.3 Rozhodnutí o finálním vzhledu obálky	24

5.4	<i>Ovlivnění finální ceny knihy obálkou</i>	25
6	ROZBOR DNEŠNÍCH OBÁLEK	27
6.1	<i>Omezení barevné palety</i>	27
6.2	<i>Opakující se motivy</i>	27
6.2.1	Vrány	27
6.2.2	Siluety	28
6.2.3	Květiny.....	30
6.2.4	Koruna, had, meč a dýka	30
6.3	<i>Konkrétní knihy</i>	31
6.3.1	Vláda vlků	31
6.3.2	Spát v moři hvězd – kniha I.	32
6.3.3	Série Světla nad močálem	33
7	VLASTNÍ NÁVRHY A TVORBA OBÁLEK	35
7.1	<i>Anna ze Zeleného domu</i>	35
7.2	<i>Šest vran</i>	40
8	ZÁVĚR	46
9	LITERATURA	47
10	SEZNAM OBRÁZKŮ	49

ÚVOD A CÍL PRÁCE

Tato práce se zabývá vlivem knižní obálky na čtenáře a postupem, který vede k jejímu vzniku. Obálka knihy je první věc, která má šanci nám o knize něco sdělit. Předtím, než se podíváme na název a obsah, vnímáme knihu pouze z estetického hlediska. Již při prvním pohledu na obálku bychom o příběhu měli něco zjistit. Zároveň nám ale obálka nesmí o knize prozradit úplně všechno, abychom stále měli chuť si ji přečíst. Vytvořit takovou obálku není zrovna jednoduché. Tvorba obálky je celkem dlouhý proces, který není možné na venek vidět, ale je velice důležitý pro prodej a celkový dojem z knihy. Proto je cílem mé práce dokázat, jak významnou roli má obálka při výběru knihy a co všechno vede k finální verzi obálky, kterou potkáme v knihkupectví. O tematice knižní obálky se mezi čtenáři mluví celkem hodně, ale ne každý ví, jaké jsou faktory, který její vznik ovlivňují.

Tematika knižních obálek je mi velice blízká, jelikož já sama jsem vášnivý čtenář, a zabývám se výtvarnou tvorbou. Už od dětství jsem měla radši knihy se spoustou ilustrací a krásnou obálkou. A všimla jsem si, že při nákupu knihy pro mě hraje obálka velkou roli a po několika diskuzích jsem zjistila, že spousta lidí kolem mě to má stejně.

Tato práce se zaměřuje na obálky beletrie pro věkovou kategorii 10–18 let. Kategorie v tomto věkovém rozmezí se nazývají Middle grade a Young adult. Toto věkové zaměření jsem zvolila, jelikož se domnívám, že u těchto knih je obálka jedním z nejdůležitějších faktorů. Je to věk, kdy už si většina čtenářů vybírá knihy sama, a proto je důležité, aby je kniha zaujala na první pohled a neodradila je od četby. Zároveň mají děti v tomto věkovém rozmezí ve škole zadanou povinnou četbu. A většina z těchto knih nemá zrovna poutavou obálku, na úkor kvalitního příběhu, který se v knize skrývá.

Cílem práce je přinést nový pohled na tematiku knižních obálek. Obeznámit s procesem její tvorby a teorií která se s ním pojí. V návaznosti na to je napsána praktická část, jejímž cílem je vytvořit dvě obálky na již existující knihy. Tyto knihy mají každá jiný žánr, téma i cílovou skupinu. Na jejich tvorbě je ukázáno, jak velkou roli tyto faktory hrají při tvorbě obálky.

Práce je členěna na dva celky – teoretickou a praktickou část.

Teoretická část práce popisuje knižní obálku nejprve z pohledu psychologie a marketingové teorie (kapitola Obálka prodává knihu), dále pak v následující kapitole vysvětluje základní principy grafického designu, které se používají při tvorbě obálek. V následující kapitole je stručně popsán historický vývoj knižních obálek. Tato kapitola dále obsahuje srovnání nových a starších vydání vybraných knih. V kapitole číslo čtyři popisují proces vzniku knižní obálky na základě informací získaných z rozhovorů s výtvarnými redaktory. Poslední kapitola teoretické části práce obsahuje popis současné situace a trendů na této výtvarné scéně.

Praktická část této práce je popisem procesu mé vlastní autorské tvorby dvou knižních obálek.

Při psaní teoretické části práce jsem čerpala z knih o psychologii a marketingu – nejvíce z knih od Jitky Vysekalové *Emoce v marketingu: Jak oslovit srdce zákazníka* (2014) a *Psychologie reklamy* (2007). Tyto knihy jsem využila hlavně při psaní druhé kapitoly. Jako zdroj informací o grafickém designu mi nejvíce sloužila kniha *Grafický design: Základní pravidla způsoby jejich porušování* (2008), kterou napsal Timothy Samara.

Práce obsahuje veliké množství obrazové dokumentace, kterou jsem získala z uvedených zdrojů (knihy, weby nakladatelství atd.), nebo sama pořídila.

Pro citace je použit Harvardský styl.

1 METODY

Svůj průzkum jsem začala v knihkupectvích. Navštívila jsem jich několik a prohlížela jsem si jednotlivé knihy, které spadaly do mojí kategorie. Hledala jsem zajímavé kompozice a motivy, všímala jsem si barev písma a dalších faktorů, které výrazně ovlivňují vzhled obálky. Vnímala jsem, jak na mě obálky působí, co mě první zaujme a které mi utkví v paměti. O obálkách jsem si povídala se spoustou dalších lidí mého věku a ptala jsem se na stejné věci.

Udělal jsem si taky velký průzkum online na stránkách jednotlivých knihkupectví (Albatros, Fragment...) a přečetla jsem si články, které na toto téma existují. Našla jsem si knihy, které s tématem mé práce souvisely – knihy, které by se týkaly přímo tvorby knižní obálky jsem nenašla, ale jelikož je obálka knihy prvkem, který ovlivňuje prodej knihy, čerpala jsem z knih, které se zabývají marketingem a psychologií reklamy (například psychologický význam barev v tomto případě funguje stejně, jako u obálek). Také jsem čerpala z knihy o grafickém designu. Využila jsem informací, které jsem získala studiem na Základní umělecké škole.

Nejzajímavější částí mého průzkumu byla komunikace s nakladatelstvími. Napsala jsem emaily do českých nakladatelství Albatros, Cooboo a Fragment. Komunikovala jsem s výtvarnými redaktory z těchto nakladatelství a probrala jsem s nimi své téma. S výtvarnou redaktorkou nakladatelství Fragment jsem udělala online rozhovor, díky čemuž jsem se dozvěděla spoustu věcí ze zákulisí vzniku obálky. Z těchto nově získaných znalostí jsem nejvíce čerpala při psaní kapitoly Jak vzniká obálka.

Při rozebírání jednotlivých obálek jsem se snažila být objektivní, ale umění je hlavně o pocitech a nelze v něm vyjádřit jednotný názor, nebo pravidlo. Obálky, které já hodnotím jako dobře provedené se některým lidem nemusí líbit – estetické cítění každého z nás je jedinečné a každý vnímáme věci jinak. Vždy jsem se snažila vybrat obálky o kterých jsem věděla, že jsou populární mezi více čtenáři.

Praktickou část své práce jsem vytvářela s pomocí své konzultantky a paní učitelky ze Základní umělecké školy. Během tvorby jsem s nimi diskutovala jednotlivá rozhodnutí (motiv, barvy, kompozice...). U každé obálky jsem použila jinou techniku tvorby. U první knihy to byla technika akvarelu, při které se pracuje s barvami, které se ředí vodou a nanáší postupně v jednotlivých vrstvách. Touto technikou lze vytvořit volný a vzdušný výsledek, což se mi hodilo k tematice knihy. Pro tvorbu druhé obálky jsem využila techniku linorytu. Což je grafická metoda tisku z výšky, při které se motiv vyrývá do lina, nebo gumového plátu na který se následně nanáší tiskařská barva. Lino se poté přiloží na papír a vloží se do lisu, kde přitlačením proběhne otištění motivu. Tyto techniky jsem zvolila na základě vlastní zkušenosti tak, abych dosáhla cíleného výsledku.

2 OBÁLKA PRODÁVÁ KNIHU

Obálka knihy je to první, co může upoutat naši pozornost a něco nám o knize sdělit. U dobře zpracované obálky při prvním pohledu alespoň tušíte, jaká kniha bude. Většinou lze lehce poznat alespoň to, jaký bude mít kniha žánr (poznáte, zda jde spíše o horor, nebo romantickou knihu) ať už podle motivu, nebo barev.

Proto je důležité, aby kniha měla dobrou obálku a zaujala člověka, který si ji bude chtít koupit.

2.1 Čas na zaujetí zákazníka

Obálka je taková malá reklama na knihu. Ať už jdete jen kolem výlohy, nebo stojíte přímo před regálem plným knih, obálka je tím jediným, co vás může takto na první pohled zaujmout. Má na to ale velice málo času. Většina lidí při vstupu do knihkupectví nechte ihned název každé knihy, spíše se rozhlíží a čekají, co je zaujme. Někdy to není ani úkol pro celou obálku, ale jen hřbet knihy. Jak tedy zařídit, abychom zákazníka zaujali?

2.2 Selektivní pozornost

„Jde o tendenci zaregistrovat z mnoha podnětů jen ty, které odpovídají našim běžným potřebám, ty, které člověk očekává, nebo ty, které se výrazně liší od ostatních.“ Aby se pozornost zákazníka zaměřila na tu správnou knihu, musí být obálka něčím výrazná, nebo jiná. Jde toho docílit velikostí motivu, písma i barvami obálky. Pomáhá, pokud obálka dokáže vyvolat už při prvním pohledu nějakou emoci. Nebo musí být na obálce něco nového, něco, co čtenář nečeká.

(Vysekalová, 2007, str. 31)

2.3 Emoce

Jak už jsem zmínila, barvy v nás vyvolávají nějaké emoce. Stejnou věc by měl dělat i motiv obálky. Společně pak tyto dvě složky vytvoří ucelený obraz, který v nás vyvolá emoci, jež by měla odpovídat náladě, atmosféře a žánru knihy (například u strašidelné knihy bychom měli už při pohledu na obálku poznat, že se budeme bát, nebo alespoň mít pocit nějakého tajemna).

Emoce jsou úzce spojeny s našimi kognitivními procesy a velmi výrazně je ovlivňují (kognitivní procesy, jsou procesy, díky kterým člověk poznává sebe i okolní svět, např. pozornost, paměť, vnímání, myšlení a další). U knižních obálek nás tato spojitost mezi nimi zajímá hlavně v případě pozornosti a paměti.

2.3.1 Emoce a paměť

Pokud v nás něco vyvolá silné emoce, je pro nás lehčí si to zapamatovat (výjimka nastává ve chvíli, kdy je emoce až moc silná – v tom případě může naši paměť paralyzovat). Je to díky tomu, že emoce spolurozhodují o tom, která informace je pro nás důležitá a my si ji zapamatujeme. Umění by v nás mělo vždy vyvolat nějakou emoci, ať už kladnou, či zápornou. A obálka knihy, by měla dělat to samé, pokud chceme, aby byla pro zákazníka lépe zapamatovatelná a rozeznatelná.

(Vysekalová, 2014)

2.4 Zapamatování

Lépe si také zapamatujeme obrazy (obálky), které se vztahují k našim přáním a zájmům. To souvisí s **cílovou skupinou** knihy (pokud je to kniha romantická, bude čtenář nejspíše hledat knihu, jež bude mít obálku s motivem, který tomu odpovídá). Také, když je hlavní hrdina naší knihy například fotograf a bude to nějak znázorněno už na obalu knihy, je větší šance, že tato kniha zaujme čtenáře, který rád fotí.

U sérií knih se používá podobný motiv a zpracování obálky, které se opakuje u všech knih ze série. U knih z jedné série musí být na první pohled poznat, že k sobě patří. Například knihy ze série Selekce (Kiera Cass, 2012) mají všechny jako hlavní motiv postavu dívky v šatech, jen barva knihy se mění. Autorka má ještě několik dalších knih např. Siréna (2017), nebo Zaslíbená (2020). Tyto knihy mají podobnou obálku jako knihy ze série, ale už do ní nepatří. Je to sice kvůli podobné tematice knih a také tomu, že jsou od jedné autorky, ale myslím si, že je pak pro čtenáře těžší, rozeznat, které knihy do série patří.

(Vysekalová, 2007)

3 OBÁLKA Z POHLEDU GRAFICKÉHO DESIGNU

3.1 Barvy

Použití těch správných barev, je jedna z nejdůležitějších věcí při tvorbě obálky. Výrazné barvy a jejich kontrast upoutají naši pozornost. Každá z barev má také nějaký vliv na naši psychiku a vyvolává v nás nějakou emoci. Pokud tedy použijeme barvy tak, aby ladily s náladou naší knihy, máme velkou šanci, že si této knihy všimne ten správný zákazník (čtenář, který hledá veselý příběh se s největší pravděpodobností nebude dívat na knihy s ponurou a smutnou obálkou).

Máme velice širokou škálu barev, které se od sebe liší čtyřmi základními vlastnostmi:

Odstín je vlastnost barvy, kterou určuje její vlnová délka. Podle této vlastnosti barvy pojmenováváme (např. červená, žlutá, modrá...).

Dle odstínu, můžeme definovat **primární barvy**. To jsou barvy, ze kterých lze namíchat zbytek odstínů. Tyto barvy jsou červená, modrá a žlutá.

Sytost barvy je vlastnost, která popisuje zářivost a intenzitu barvy. Vyjadřuje, jak výrazná se nám barva jeví. Pomocí této vlastnosti můžeme barvy dělit na **syté** a **tlumené**. Sytost barvy se může měnit podle toho, jakými barvami je obklopena.

Teplota barvy závisí na tom, jak barvu vnímáme. Dle ní dělíme barvy na **teplé** (evokují pocit horka) a **studené** (vyvolávají v nás pocit chladu).

Jas/světlost barvy je vlastnost, která ovlivňuje intenzitu barvy. Intenzita se snižuje s tmavnutím i světláním barvy. Barvy, které mají podobnou, či stejnou hodnotu jasu, působí dojmem, že k sobě patří.

(Samara, 2007)

3.1.1 Vnímání barev

„Řekne-li se „červená“ a je u toho padesát lidí, dá se očekávat, že jim na mysli vytane padesát červených a všechny budou velmi rozdílné. Barvy vnímáme v jejich průběžných proměnách, v závislosti na jejich okolí: na sousedních barvách a podmínkách, ve kterých se nacházejí.“

Josef Albers (Interakce barvy)

(Samara, 2007, str. 85)

Barvy na nás působí různým způsobem, dle našich pocitů, zkušeností, ale i podle kontrastu s jinými barvami. **Kontrast** je, když jsou vedle sebe umístěny prvky (v tomto případě barvy), které jsou pravým opakem (černá a bílá, světlá a tmavá...). Podle toho, jak barvy nakombinujeme, jak moc budou navzájem kontrastní a jaké množství jich bude, na nás bude výsledný obraz působit.

3.1.2 Psychologický význam barev

Každý člověk vnímá jednotlivé barvy různě. Záleží na našich zkušenostech, zájmech, ale i na prostředí, ve kterém vyrůstáme a žijeme. Červená barva může v některých lidech vyvolávat pocit hladu (protože mají tuto barvu spojenou s masem), ale naopak u vegetariánů může tento pocit vyvolat zelená barva. Nebo například v křesťanských kulturách je se smrtí spojována černá barva, v jiných kulturách je to barva bílá. Přestože je pro každého člověka velice individuální, jaké barvy se mu líbí, existují obecné významy barev, které jsou platné pro většinu populace. „*Barvy různých vlnových délek na naši nervovou soustavu působí odlišně – teplejší barvy jako červená nebo žlutá mají dlouhé vlnové délky, a proto je potřeba vyvinout více energie na jejich zpracování očima a mozem. S tím související nárůst aktivity metabolismu a energie označujeme často jako vzrušení. Naopak kratší vlnové délky studených barev – jako například modré, zelené a fialové – vyžadují méně aktivity a energie ke svému zpracování, což má za následek zklidnění a utlumení metabolické činnosti.*“ Proto nás některé barvy uklidňují a jiné v nás dokáží vyvolat silné emoce.

(Samara, 2007, str. 110)

Červená – barva, která symbolizuje zlobu, lásku (v Číně bývá používána při svatbách), vzrušení a vznešenost. Je to také barva krve, díky čemuž vyvolává i pocity strachu a nebezpečí.

Modrá – pod touto barvou si lidé většinou představí oblohu či vodu díky, čemuž v nás tato barva navozuje pocity klidu, míru a spokojenosti. Může působit i něžně. Symbolizuje lásku a tradice. Když je použit tmavší odstín, může představovat hloubku.

Zelená – barva přírody. Působí na nás uklidňujícím způsobem, protože má nejkratší vlnovou délku. Symbolizuje naději, radost, růst a nový začátek.

Žlutá – nejčastěji spojována se sluncem nebo nějakou září. Působí vesele. Symbolizuje energii, teplo a naději. Může být spojována také se závistí.

Oranžová – Tato barva, stejně jako žlutá, symbolizuje energii, ale je více hektická a hravá. Navozuje radost, nadšení a štěstí.

Růžová – stejně jako červená je barvou lásky, ale je mnohem něžnější. Často je použita na obálkách románů pro dívky.

Fialová – tato barva je nejčastěji spojována s magií a tajemnem. Tmavší odstín této barvy může evokovat smrt a zármutek, naopak světlý, pastelový odstín této barvy působí zasněně.

Hnědá – barva dřeva a země. Probouzí pocity bezpečí, odolnosti a pohodlí.

Černá – bývá vnímána jako tajemná a vážná. Svou tmavostí navozuje pocit hloubky, nekonečna a prázdnoty. V západních kulturách je barvou smrti.

Šedá – je nevýrazná, většinou chladná barva. Bývá spojována s technikou a kovem, díky čemuž evokuje preciznost a pocit novoty.

Bílá – může být vnímána jako nepřítomnost barev. Je spojována s čistotou, sterilitou a duchovnem.

Toto jsou pouze obecné významy. Mohou se měnit s odstínem barvy a každý člověk je může vnímat trochu jinak. Většinou platí, že tmavší odstíny barvy v nás navozují pocit klidu, tajemna

a hlubiny. Naopak čím je barva světlejší, tím více v nás vyvolává pocity klidu, radosti a lehkosti. (Vysekalová, 2007)
(Samara, 2007)

3.1.3 Kombinace barev

„Obecně můžeme barvy rozdělit na pestré a nepestré. Nepestré barvy jsou černá a bílá a neutrální šedá. Pestré barvy jsou všechny ostatní.“ Když budeme kombinovat pestré a nepestré barvy, bude se zdát pestrá barva výraznější a více vynikne. Také se velice často používá pravidlo, podle něhož by měly našemu motivu dominovat maximálně dvě pestré barvy. Lze se řídit podle barevného kola (někdy také šestnáctiúhelníku). (Vysekalová, 2007, str. 88)

Obrázek 1: Barevné kolo

zdroj: <https://cs.about-meaning.com/11033366-chromatic-circle>

Pomocí barevného kola můžeme vytvářet barevné kombinace podle různých pravidel.

Analogické barvy – kombinace sousedních barev, nebo barev ob jedno pole.

Komplementární barvy – barvy, které jsou v kruhu přímo naproti sobě. Použití těchto barev zajistí kontrast. *Neměly by být použity rovnoměrně, jedna z nich by měla dominovat, druhá být doplňkem.*“ Toto pravidlo je u obálek používáno nejčastěji, protože kontrast upoutá naši pozornost.

(Vysekalová, 2007, str. 89)

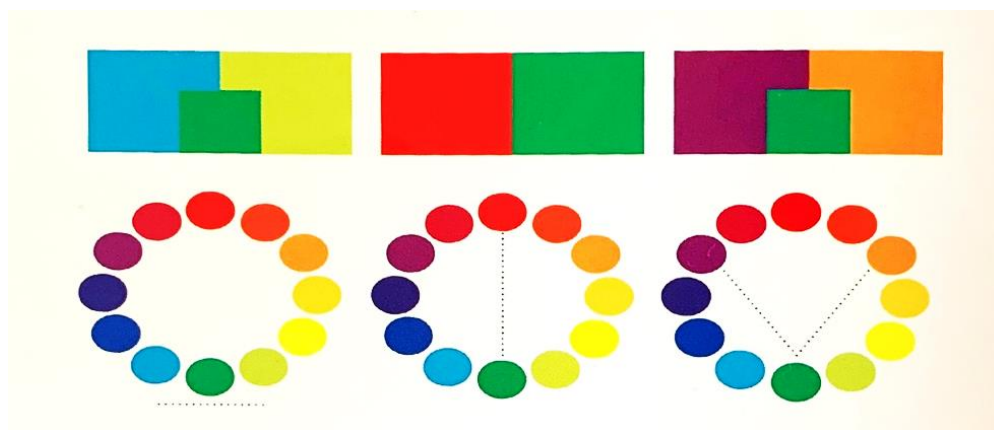
Pravidlo čtvrtiny – kombinace barev z jedné čtvrtiny kruhu.

Pravidlo poloviny – kombinace barev z poloviny kruhu.

Triáda – kombinace barev, které jsou rozloženy ve třetinách kruhu. Tímto způsobem vytvoříme tzv. „měkký kontrast“.

Také lze použít **monochromatickou** paletu barev. To znamená, že použijeme více odstínů jedné barvy (např. Dcera zimy, V. Šebová). Ale to nemusí působit dost výrazně, proto se často použije alespoň ještě jedna kontrastní barva.

(Vysekalová, 2007)

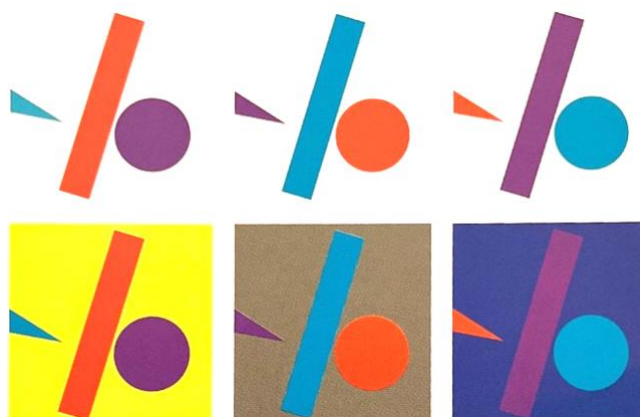

Obrázek 2: Kombinace barev, zleva: analogická, komplementární, triáda
zdroj: Grafický design, Timothy Samara, str. 94

3.1.4 Forma a prostor z hlediska barvy

Barvy mohou díky svému odstínu a vzájemnému kontrastu navozovat dojem prostoru a hloubky. Většinou platí, že studené barvy ustupují do pozadí, naopak barvy teplé zase do popředí. Hodně taky záleží na podkladu, na kterém je konkrétní barva. Pokud je barva v pozadí výrazně kontrastní, tento kontrast navozuje dojem prostoru více než barvy, které jsou si odstínem a jasem podobné.

(Samara, 2007)

Obrázek 3: Změna vnímání prostoru na základě změny barvy a podkladu
zdroj: Timothy Samara, Grafický design, str.103

3.2 Kompozice

Každý obraz vytváříme pomocí tvarů, nebo linií (většinou kombinaci). Kompozice je způsob uspořádání objektů v obraze. Způsob, jakým na obálce objekty (hlavní motiv, nápis...) uspořádáme, výrazně ovlivní, jak bude obálka na zákazníka působit. Pomocí různých uspořádání a prvků docílíme rozličných efektů. Můžeme navodit dojem prostoru, hloubky nebo pohybu.

3.2.1 Pozitivní a negativní prostor

Pozitivní prvek je objekt nebo obrazec, prostor kolem něj (pozadí) nazýváme negativní prostor. Podle toho, jak tyto dva prostory využijeme, bude výsledek navozovat určitý dojem. Obě tyto části obrazu by spolu měly kontrastovat. Je důležité, aby byl výsledek jednoduchý a srozumitelný, aby člověk, který se na obraz podívá, hned poznal, co je hlavním motivem (co je pro něj důležité). Krásným příkladem jsou obálky ze série Šest vran od Leigh Bardugo. Hlavním motivem obou obálek je vrána, jejíž silueta tvoří pozitivní část prostoru. Negativní část obrazu (prostor kolem vrány) je kreativně využitý – pomocí siluety křídel jsou z negativního prostoru vytvořeny siluety věžiček.

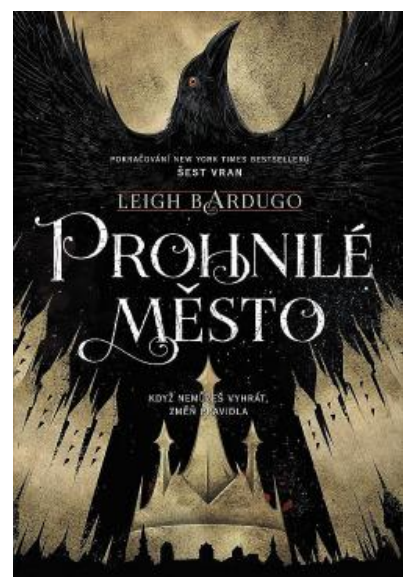
(Samara, 2007)

Obrázek 4: Šest vran, Leigh Bardugo

zdroj:

https://www.databazeknih.cz/img/books/34_/345027/big_sest-vran-2dL-345027.jpg

Obrázek 5: Prohnilé město, Leigh Bardugo

zdroj:

https://www.databazeknih.cz/img/books/36_/367759/bmid_prohnilé-město-q00-367759.jpg

3.2.2 Figura a pozadí

Pro zrakové vnímání přirozené, že z celkového obrazu vnímá některé objekty přesněji a více se na ně soustředí. Tento objekt je to, co vidíme při prvním pohledu na daný obraz. Vystupuje do popředí. Tento objekt nazýváme **figura**. To ostatní, co je za ní, nevnímáme již tak ostře a stává se to **pozadím**. Figura je pro pozorovatele významnější a lépe si ji zapamatuje. Jeví se jasnější a blíže. O tom, co se pro nás stává figurou rozhoduje více faktorů. Záleží na tmavosti a barvě motivů, na kontrastu a na tvarech. U obálek by měly být figurou významné věci – název a hlavní motiv. Někdy to může být i jméno spisovatele.

(Vysekalová 2007)

3.3 Linie a osy

Obecně platí, že obrazem prochází vždy pomyslná osa, nebo linie. Bývá vytvořena motivem a jeho kompozicí. Osa může být vodorovná, svislá, nebo může procházet obálkou v jakémkoliv úhlu. Pokud tato osa není přímkou můžeme ji nazývat linií. Toto zajišťuje, že naše oči budou přirozeně „klouzat“ po obálce. Náš zrak nejprve něco upoutá, pak už pokračuje dále po těchto liniích. Tomuto se dá napomoci i rozložením barev. Pokud použijete jednu výraznou barvu v malém množství na více místech na obálce, naše oko to přirozeně zaujme a prohlédne si tak celou obálku.

3.4 Písmo

U obalu je velice důležitá i čitelnost písma u názvu a spisovatele. „*Musíme počítat s tím, že nečteme písmeno po písmenu, ale děláme určité skoky a vnímáme řadu písmen najednou, jako ucelenou jednotku.*“ Proto na tyto nápisy musíme zvolit zajímavý, ale zároveň dobře čitelný font, který se bude hodit k obálce a tematice knihy. U knih s jednodušším motivem obálky (například vzorem) si můžeme dovolit zajímavější zdobený font. Naopak, když chceme, aby na první pohled zaujal motiv obálky a ne nápis, zvolíme jednodušší a například tenčí písmo. (Vysekalová, 2007, str. 149)

3.5 Dehonestace obálky

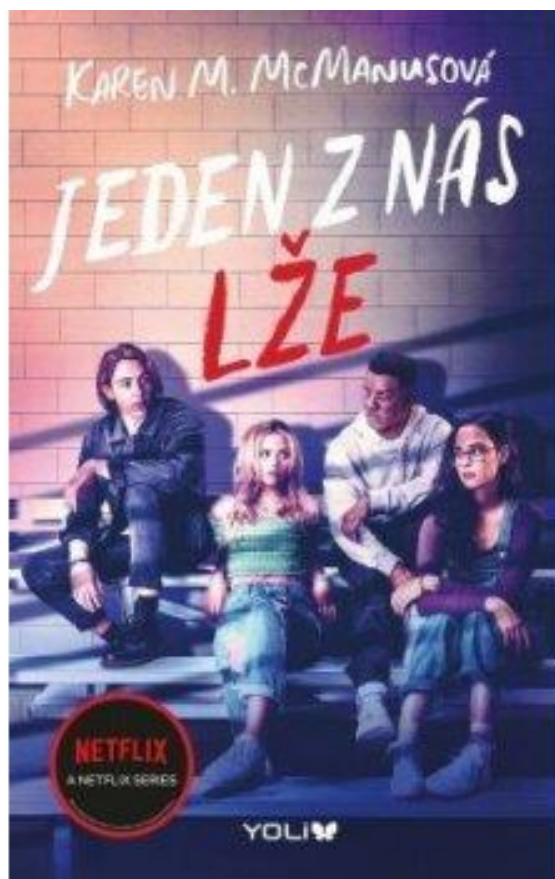
Tuto podkapitolu jsem si jako čtenář nemohla odpustit. Velice často se totiž stává, že nádhernou obálku „zničí“ rozhodnutí (často od marketingu), a přijde mi, že je to veliká škoda. Tato rozhodnutí sice pomáhají prodeji knihy, ale z estetického hlediska jsou nevhodná.

3.5.1 Samolepky, které nelze sundat

Až moc často se stává, že krásnou obálku hyzdí „samolepka“, která z knihy nejde sundat. Většinou je na samolepce nějaké ocenění, které kniha dostala, doporučení, nebo třeba odkaz na film, či seriál podle knihy. Sice vám mají tyto „odznáčky“ knihu doporučit, ale myslím si, že jsou úplně zbytečné. Samolepka obvykle zakrývá část motivu a zbytečně od něj odpoutává pozornost.

3.5.2 Filmové obálky

Když je kniha zfilmována (nebo je z ní udělán seriál), velice často její původní podobu v knihkupectvích nahradí její filmová verze. Důvod je pro to jasný – fanoušek seriálu si této knihy lépe všimne a pravděpodobně ji i zakoupí. Ale dle mého názoru bývají tyto filmové obálky mnohem méně kvalitní a je škoda, že po vydání filmu (a tím pádem i filmové verze obálky) často v knihkupectví nenajdete knihy s původní obálkou.

Obrázek 6: Seriálová obálka knihy Jeden z nás Lže, K. M. McManusová. Na obálce je i zmíněná samolepka.
zdroj: <https://im9.cz/iR/importprodukt-orig/679/6795e08d83c1c48abca3af2ad4687f9f--mmf350x350.jpg>

4 OBÁLKA DNES A V MINULOSTI

Obálky knih se stejně jako všechno ostatní, přirozeně vyvíjejí. Je to, mimo jiné, díky novým technologiím. Ne vždy je ale vytvoření obálky digitálně zárukou kvality a často se stává, že je tato metoda použita nevhodně.

Dalším důvodem je změna přístupu ke knižní obálce. Dnes se dle mého názoru nahlíží na obálku více z hlediska marketingu. Obálka dnes vážně knihu prodává. Sice je díky tomu na úpravu obálky kladen větší důraz, ale ne vždy se dbá na výtvarnou stránku obálky. Mnohdy se zvolí verze obálky, která se bude lépe prodávat než ta, která má nějakou výtvarnou hodnotu (například u vydání knih s filmovou obálkou). Sama nakladatelství dnes kladou mnohem menší důraz na nakladatelský profil. V minulosti pro ně bylo důležitější, aby bylo jasně poznatelné, které knihy jsou právě z jejich nakladatelství. Častěji se proto vydávaly edice, které měly stejnou grafickou úpravu. Dnes je na trhu větší množství knih a každá z nich je jinak graficky řešená, aby právě ona zaujala pozornost zákazníka. Obálky se tak snaží navzájem „překřičet“ a přitáhnout pozornost právě na sebe.

Obálky knih v minulosti vypadaly jinak než dnes. Jak přesně se tedy změnily?

4.1 Historie

Když se knihy psaly (a přepisovaly) ručně, měly velkou cenu, a proto se velice dbalo na jejich celkovou úpravu. Knihy měly kožené obálky, které se různě zdobily. Jako příklad bych uvedla české Zemské desky (záznamy z rozmezí let 1260-1278). To jsou knihy, do kterých byly zaznamenávány údaje o vlastnictví půdy a nemovitostí. Zemské desky mají malované hřbety. S vynálezem knihtisku (v Evropě v 15. století J. Gutenberg) výtvarná kvalita knih klesá, protože knihy byly o něco levnější a jejich výroba byla rychlejší.

I tak ale nadále vycházejí knihy, které si zachovaly prestiž a mají krásnou úpravu. Například tzv. *melantrišky*, což jsou knihy, které vycházely v Melantrichově nakladatelství. Vydával je Daniel Adam z Veleslavína (do Melantrichova nakladatelství se přičlenil, po roce 1576 se podílel na chodu tiskárny a po smrti tchána nakladatelství převzal).

„Na přelomu 18. a 19. století technické vynálezy zapříčinily úpadek výtvarné kvality knihy. Kniha se rázem stala průmyslovým zbožím a ztratila tak svou původní hodnotu.“ Kůže, která bývala používána na obálky knih s pevnou vazbou, byla v 19. století nahrazena plátnem. Motivy poté bylo možné tisknout přímo na plátno. V tu chvíli obálka knihy nabývá většího významu než kdy předtím. Poté se na výrobu samotné obálky začaly používat různé další materiály a vývoj se týká převážně grafické úpravy obálky.
(Klímová, 2013, str. 10)

Ve 20. století znovu nabývá knižní obálka výtvarného významu, což pokračuje v období výtvarných směrů Bauhaus a Funkcionalismus. Tento rozkvět byl přerušen válkou. Další rozvoj grafické obálky poté následuje až v 60. letech.

Dnes už se na úpravu knižních obálek používá spousta různých technik. Buď se použije fotografie, nebo se vytváří ilustrace. Výsledná obálka je pak vždy vytvořena digitálně (přidá se text, logo nakladatelství...)

(Bohatcová, 1990)

Obrázek 7: Zemské desky

zdroj: <https://www.nacr.cz/wp-content/uploads/2021/04/Desky-zemske-1.jpg>

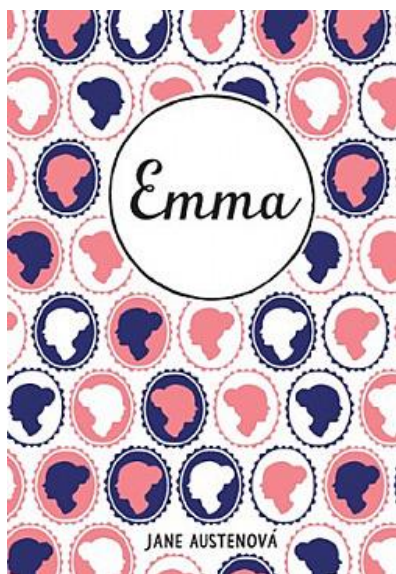
4.2 Nová vydání

Nyní se také často setkáváme s tím, že se dělají nové obálky starším knihám. Kniha má poté větší šanci zaujmout mladší čtenáře. Například u knih, které se objevují mezi povinnou četbou bývá změna obálky velice dobrým způsobem, jak tuto povinnost zpříjemnit. Tato nová vydání bývají většinou cílená na mladší čtenáře a dělají se u známých knih. Cílem je, aby kniha nebyla přehlížena kvůli své obálce, na úkor kvality příběhu.

Příkladem takové změny je edice CooBoo Classics. Nakladatelství CooBoo vybralo několik knih z klasické literatury a ilustrátorka Hana Mičková pro ně vytvořila nové, velice poutavé obálky. Na obálce je vždy vzor vytvořený z prvků, které nějak souvisejí s příběhem. Obálky jsou barevné a veselé, mají tak mnohem větší šanci upoutat mladší čtenáře.

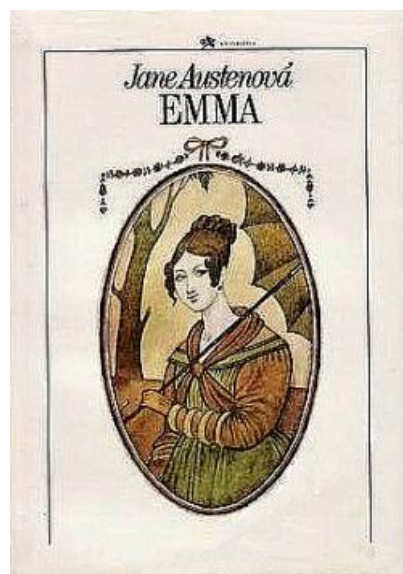
(Kolezsar, 2022)

Dále bych také uvedla edici Knihovna klasiků z nakladatelství Odeon. U této edice je přístup ke změně obálky naprosto odlišný. Obálky těchto knih jsou jednoduché a abstraktní. Pozadí je vyvedeno plochou barvou a zbytek motivu tvoří jen kombinace linek a nápisu. Svou jednoduchostí tyto obálky cílí spíše na starší čtenáře.

Obrázek 8: Emma, J. Austen, Coobook classics, 2022. Zdroj:

https://www.databazeknih.cz/img/books/48_486428/bmid_emma-wW5-486428.jpg

Obrázek 9: Emma, J. Austen, Svoboda, 1982.

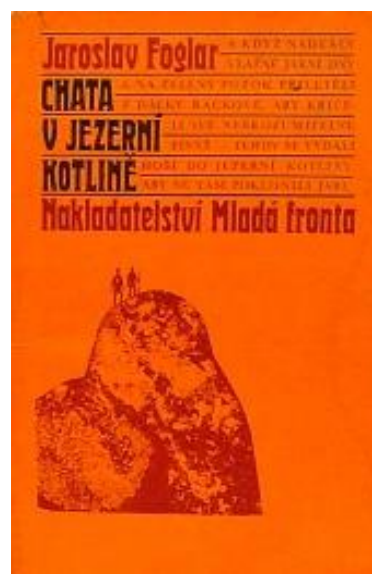
Zdroj:

https://www.databazeknih.cz/img/books/54_54206/bmid_emma-hjm-54206.jpg

Obrázek 10: Chata v Jezerní kotlině, Foglar, Albatros, 2018. Zdroj:

https://www.databazeknih.cz/img/books/39_391624/bmid_chata-v-jezerni-kotline-mva-391624.jpg

Obrázek 11: Chata v Jezerní kotlině, Foglar, Mladá Fronta, 1969. Zdroj:

https://www.databazeknih.cz/img/books/32_32422/mid_chata-v-jezerni-kotline-iYI-32422.jpg

Na těchto dvou srovnáních různých vydání lze vidět vývoj obálek. Je změnou technik použitých na tvorbu obálky, ale také změnou přístupu. Více se dbá na ucelenou barevnost, typografii a snahu o celkovou ucelenost motivu. Mnohem více se také používají vzory (například u knihy Emma z nakladatelství Coobook). Nelze ale stanovit jednotný vzor, podle kterého se obálky dnes dělají. Právě naopak, dnes je ještě mnohem více možností a technik, takže každá z obálek je unikátní.

5 JAK VZNIKÁ OBÁLKA

Může se zdát, že vytvořit obálku ke knize je jednoduché, ale ve skutečnosti za finální verzi stojí spousta práce. Je mnoho faktorů, které ovlivní finální verzi obálky, a ne vždy jsou to rozhodnutí autora. Napsala jsem několika výtvarným redaktorům (lidem, kteří mají na starost grafickou úpravu knihy, zadávají práci ilustrátorům a grafikům a komunikují se všemi, kdo se na tvorbě podílejí) a zjistila jsem, jak tvorba takové obálky vypadá.

Pokládala jsem tyto otázky:

- Jak vznikají vaše obálky?
- Jak se vybírá jejich motiv?
- Ponecháváte si častěji zahraniční obálky, nebo se dělají nové „české“? Pokud se vytváří nová, jaké změny se dělají oproti té zahraniční a proč?

Také jsem udělala rozhovor s výtvarnou a literární redaktorkou nakladatelství Fragment. S ní jsem probrala vše, co se týká vzniku obálek (komunikace s marketingem, cena, motivy...). Díky tomu jsem nahlédla do zákulisí tvorby knižní obálky a zjistila jsem, jaký dlouhý a složitý proces stojí za jejím vznikem.

5.1 Převzetí zahraniční obálky

Nejčastěji se netvoří nová obálka, ale převezme se ta původní zahraniční (u zahraničních knih). Někteří spisovatelé si nepřejí změnu jejich obálky, protože pro čtenáře je poté jednodušší knihu rozeznat. České nakladatelství koupí licenci na požadovanou obálku a pak už se jenom změní nápis do češtiny.

Ale převzetí zahraniční obálky může být často i veliký problém. Čím větší je země, ze které kniha pochází, tím vyšší bývá i cena za obálku. Někdy bývá tento problém vyřešen tak, že se koupí obálka od menší země (místo obálky z USA se koupí obálka z UK). Často se taky může stát, že země odmítne práva na jejich obálku prodat, nebo že u jejich obálky nelze změnit nápis do češtiny. Poslední možný důvod k tvorbě české obálky je, že se zahraniční obálka českému nakladatelství prostě a jednoduše nelíbí.

(Kolezsar, 2022)

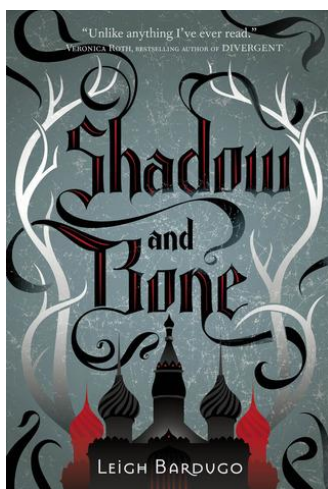
5.2 Tvorba vlastní obálky

Pokud tedy české nakladatelství rozhodne, že si udělá obálku vlastní, přichází na řadu výtvarná redakce, která přijde s nápady. Musí rozhodnout, jakým stylem a způsobem bude obálka vytvořena. Podle toho se poté dělají další důležitá rozhodnutí.

Krásným příkladem jsou české obálky k sérii Griša. V roce 2015 se české nakladatelství Fragment rozhodlo vydat sérii Griša od spisovatelky Leigh Bardugo. V té době byly na trhu americké obálky, na kterých je ruský chrám. Redakci se nelíbily, a proto se rozhodli vytvořit si

vlastní. Vznikly tedy české obálky s motivem postavy a zvířete. Až poté vyšly nové seriálové obálky, které mají podobný motiv (to je zapříčiněno dějem knihy).

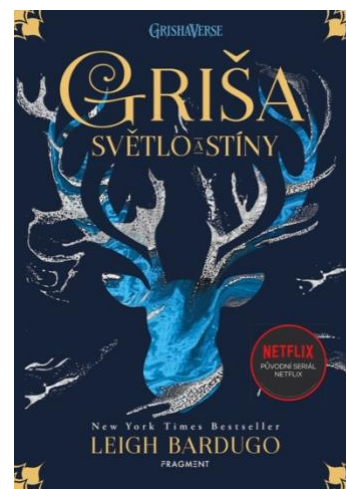
(Fragment, 2021)

Obrázek 12: Americká obálka knihy Griša. Zdroj: <https://i.gr-assets.com/images/S/compressed.photo.goodreads.com/books/1339533695/10194157.jpg>

Obrázek 13: Česká obálka knihy Griša. Zdroj: <https://cdn.albatrosmedia.cz/Images/Product/33561765/?ts=636575456798130000>

Obrázek 14: Seriálová obálka knihy Griša. Zdroj: <https://cdn.knihcentrum.cz/99381530-grisa-svetlo-a-stiny-1-dil-1.jpeg>

5.2.1 Fotografie

Pokud chce nakladatelství obálku s fotografií, tak většinou čerpá z databází¹ (např. Shutterstock.com). V tomto případě ale hrozí, že tato fotografie už byla použita na jiné obálce. Obálka poté postrádá originalitu. Moc často se nestává, že by se fotografie fotila přímo na obálku (alespoň ne v českých nakladatelstvích, protože by se to nevyplatilo). Obálky s fotografií jsou časté u starších románů pro dívky, ale dnes jsou oblíbenější obálky ilustrované. Fotografie bývá většinou zkombinována s jinými fotografiemi, nebo dalšími grafickými prvky. (Kolezsar, 2022)

5.2.2 Výběr grafika

Grafik se vybírá podle knihy. U mladších dětí tvoří i ilustrace ke knize, u knih pro starší většinou už jen obálku. Grafika si vybírá samo nakladatelství. Při výběru je důležitá věková kategorie, žánr a téma knihy, protože každý ilustrátor má svůj výtvarný styl a ten se musí ke knize hodit. Vybraný grafik musí příběh knihy dobře poznat. Není moc časté, že knihu celou přečte. Většinou dostane od redakce podklady, které ho s knihou obeznámí. Grafik by měl znát postavy, které se v knize objevují, hlavní linii příběhu a atmosféru, která v knize panuje. Výtvarná redakce mu může poskytnout tzv. moodboardy. To jsou koláže vytvořené z fotek, barev, vzorků, typů materiálů a písma, které mají přiblížit pocit a atmosféru. Mohou být

¹ Například Shutterstock.com

vytvořené k celé knize, nebo jen ke konkrétní postavě. Nakladatelství také grafikovi sdělí, jakou představu o obálce má, i představu autora knihy.

(Horová, 2022)

(Bartáková, 2022)

5.2.3 Výběr motivu

Motiv obálky se vybírá podle toho, jaká kniha je. Motiv obálky, by měl pouze přiblížit příběh knihy a navnadit vás na to, abyste si ji přečetli. Nesmí příběh prozradit.

Motiv obálky konzultuje ilustrátor s nakladatelstvím i se spisovatelem. Někdy má autor knihy jasnou představu, jak by obálka měla vypadat, jindy má ilustrátor volné ruce a prostor pro kreativitu.

5.2.4 Samotná ilustrace

Tvorbě finální ilustrace předchází dlouhá řada návrhů a skic, ve kterých si ilustrátor hraje s motivem a kompozicí jednotlivých prvků. Je důležité vyzkoušet více verzí a druhů kompozice. Ilustrátor mívá většinou dva až tři návrhy, které poté prokonzultuje se spisovatelem, výtvarnou redakcí a marketingovým oddělením (Ne vždy návrh schvaluje i autor knihy. To probíhá pouze v případě, že to má ve smlouvě s nakladatelstvím). Po výběru návrhu ho ilustrátor začne rozpracovávat.

Technika je zvolena vhodně ke knize a také podle ilustrátora (každý ilustrátor preferuje jinou). Každá technika vyžaduje trochu jiný postup. Dnes se nejčastěji využívají digitální technologie, ale u knih pro mladší se pořád používají i tradiční techniky.

Při výběru barevnosti obálky mívá ilustrátor také více návrhů. Digitální technologie umožňují vyzkoušet více barevných verzí.

(Bartáková, 2022)

5.3 Rozhodnutí o finálním vzhledu obálky

Během tvorby redakce a marketing postupně schvalují návrhy a jednotlivá rozhodnutí (motiv, fonty, barevnost...). Pokud to má autor ve smlouvě, tak se na schvalování také podílí. Na finálním výsledku se musí dohodnout jak marketing, tak i redakce, ale rozhodnutí marketingového oddělení je bráno na velkou váhu (musí posoudit, zda se bude kniha s takovou obálkou dobře prodávat). Ale někdy se stává, že si marketingové oddělení prosadí verzi obálky, která se sice bude lépe prodávat, ale redakci se ne vždy líbí. Většinou je to ale na dohodě.

(Bartáková, 2022)

5.4 Ovlivnění finální ceny knihy obálkou

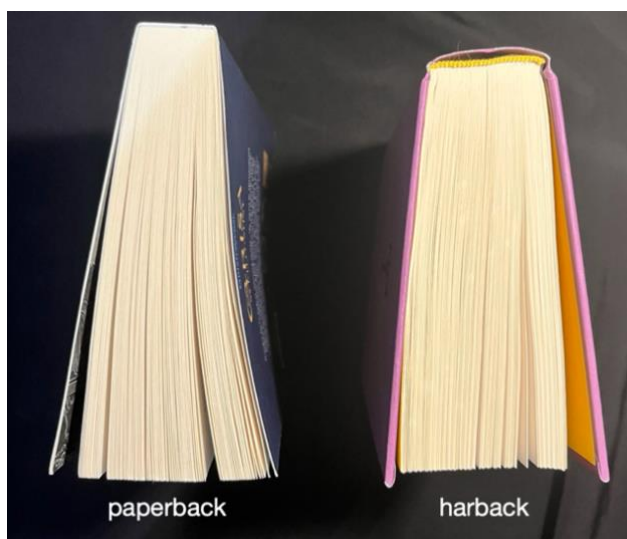
Vydání knihy je drahá záležitost. A obálka na ceně ještě přidává. Všechny ceny, které tu uvedu, jsou pouze přibližné a mohou se měnit (vlivem inflace, cen materiálu a aktuálních tržních podmínek).

Dle ceny tisku se rozhoduje, jakou bude mít kniha vazbu. Mezi typy vazeb je cenový rozdíl zhruba 14 Kč. Když se kniha stane bestsellerem, zvýší se její odběr a může se uvažovat o změně vazby na dražší verzi.

Když je kniha objemnější, volí se levnější typ vazby – **paperback**. Paperback je měkký typ lepené vazby. „*Laciné brožované vydání knih a tzv. knihy kapesního formátu se v různých podobách objevovaly už v 17. století. V 19. století pouliční prodejci takto prodávali balady a kramářské písničky, které byly již od 18. století známé jako chap-books (knížky lidového čtení).*“ Tento typ vazby je častější u young adult knih. Bývá použit i při vydání delších zahraničních knih v česku (délkou knihy je dražší i překlad, proto se také volí tento typ vazby). Měkká vazba knihy také převažuje u zahraničních knih (například v USA). U tenčích knih lze zvolit dražší typ vazby – **hardback**. To je pevný typ vazby, který je častější u knih pro mladší čtenáře, protože by se jim měkká vazba hůře držela.

(Klímová, 2013, str. 39)

(Bartáková, 2022)

Obrázek 15: Typy vazeb.

Foto autor.

U pevné vazby lze ještě přidat **přebal**, který se nasadí na samotnou vazbu a motiv je natisknut na něm. Přebal, ale stojí dalších 8 Kč na kus. Co se týče samotné úpravy obálky, je více prvků, které ovlivňují finální vzhled i cenu. Povrchová úprava obálky – tzv. **laminace** může být matná, lesklá, nebo sametová. Sametová verze je nejdražší (+3 Kč). Často se používá i **parciální lak**. To je průsvitná lesklá vrstva laku, která se nanáší pouze na části obálky, které chceme nechat vyniknout. Tato úprava přidá na ceně o 4 Kč. Další možností je **ražba**, což je úprava obálky,

při které se některé části motivu vytlačí tak, že z povrchu vystupují. Ražby lze pokrýt barevnou, či lesklou fólií. Při této úpravě stoupne cena jedné obálky o 6 Kč.

Další detaily, kterými jde kniha „vyšperkovat“, jsou **barevné předsádky** (předsádka je vnitřní strana obalu), které stojí dalších 1,50 Kč za jednu. Dále **švran**, což je barevná ořízka knihy. Také lze přidat **kapitálek**, to je tkaná záložka ve vazbě knihy.

O všech těchto úpravách rozhoduje výtvarná redakce.

(Bartáková, 2022)

Obrázek 16: Přebal, kapitálek a švran.

Foto autor.

6 ROZBOR DNEŠNÍCH OBÁLEK

Obálky, které najdeme dnes v knihkupectvích a knihovnách jsou rozmanité. Liší se podle věku cíleného čtenáře, žánru knihy a spousty dalších věcí. Ale velmi často jsou u nich vidět podobné rysy a osvědčené taktiky k upoutání čtenáře. Co tedy mají společného obálky knih, které nás zaujmou a co je naopak dělá výjimečné?

6.1 Omezení barevné palety

Při prohlížení obálek, které jsou dnes oblíbené, jsem vypožorovala jeden společný rys, který mnoho z nich má – na těchto obálkách je velice často **komplikovaný vzor**, který má zároveň velice **jednoduchou a omezenou paletu barev**. Buď se použijí jen odstíny jedné barvy (např. Dcera zimy, V. Šebová), nebo jsou využity dvě až čtyři barvy a jejich odstíny (např. Pět kroků od sebe, R. Lippincott, M. Daugtry a T. Iaconis). Toto omezení barevnosti je důvodem, proč ani tak komplikovaný a složitý vzor nepůsobí chaoticky a zaujme. Zároveň je ale dle mého názoru důležité nezapomenout na kontrast (například udělat název knihy v jiné barvě).

6.2 Opakující se motivy

Na mnoha knihách se objevuje pořád dokola jedna a ta samá věc. Někdy je to náhoda, jindy je to díky podobné tematice knih, ale může to být i docela chytrý marketingový tah. Opakování motivu může pomoci s upozorněním na knihu. Čtenář, kterému se líbila kniha s podobnou obálkou, si pravděpodobně přečte i další takovou knihu. Někdy to ale může být nevýhodné, protože čtenář může nabýt mylného dojmu, že se jedná o tutéž knihu. Nakladatelství také naslouchají svým zákazníkům, a tak zjistí, co se líbí a podle toho uzpůsobují i své obálky.

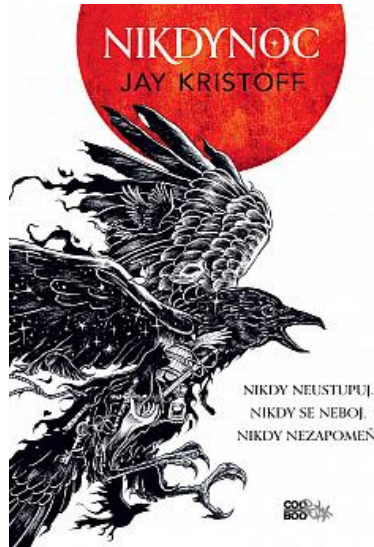
6.2.1 Vrány

Motiv vrány se opakuje na mnoha knihách, většinou fantasy žánru. Tento trend odstartovalo vydání knihy Šest vran od Leigh Bardugo v roce 2015. Kniha se stala jednou z nejúspěšnějších. Od té doby se motiv vrány stal u fantasy knih velice populárním. V dalších letech vyšly knihy Nikdy noc (Jay Kristoff, 2016), Bouřná vrána (Kalyn Josephson, 2019) a pak také česká kniha Zmizení Sáry Lindertové (Kateřina Šardická, 2019), tato kniha již není fantasy žánru, ale detektivní/hororové.

(Humbook, 2020)

Obrázek 17: Šest vran, Leigh Bardugo. Zdroj: https://www.databazeknih.cz/mg/books/34_/345027/big_sest-vran-2dL-345027.jpg

Obrázek 18: Nikdynoc, Jay Kristoff. Zdroj: https://www.databazeknih.cz/mg/books/40_/405921/big_nikdynoc-SYb-405921.jpg

Obrázek 19: Zmizení Sáry Lindertové, Kateřina Šardická. Zdroj: https://www.databazeknih.cz/mg/books/40_/405097/bmid_zmizeni-sary-lindertove-5yw-405097.jpg

Každá z těchto obálek je jiná, ale spojuje je motiv vrány. U tří knih, které jsem vybrala do ukázky, lze vidět podobné prvky. U všech těchto knih je na obálce pouze jedna letící vrána a je tam použita podobná paleta barev. Jde o výraznou červenou, která kontrastuje s tmavými odstíny. Písmo, které bylo použité na těchto obálkách, je také velmi podobné.

6.2.2 Siluety

Je obvyklé, že na obálce knihy je zobrazená nějaká postava (většinou hlavní postava knihy), ale dnes je spíše trendem dát na obálku siluetu postavy či obličeje. Důvod je jednoduchý, většina čtenářů nemá ráda, když je obálce postava vykreslená do detailu. Tento obrázek někdy neodpovídá popisu postavy nebo představě čtenáře. Je jednodušší nechat na obálce pouze siluetu a zbytek ponechat čtenářově představivosti.

Tento požadavek čtenářů je někdy řešen i tak, že postavě není vidět do obličeje, nebo její obličej není na obálce vůbec (například kniha *Dcera zimy* od Vladimíry Šebové)

Když je na obálce silueta celé postavy, je buď hlavním motivem, nebo je součástí jiného pozadí. Silueta je nejčastěji zasazena do nějakého prostředí z knihy. Velice často je ale silueta součástí nějakého komplikovaného vzoru či obrazce. Krásným příkladem je kniha *Pět kroků od sebe* (R. Lippincott, M. Daugtry a T. Iaconis), na jejíž obálce jsou siluety postav součástí obrazce ve tvaru plíc sestaveného z květin. Dalším příkladem je kniha *Opačno* od Hannah Mathewsonové. Na obálce této knihy je silueta postavy a města. U této obálky je zásadní zrcadlení a silný kontrast.

Obrázek 20: Opačno, H. Mathewsonová.

Zdroj:

https://www.databazeknih.cz/img/books/47_/476629/bmid_opacno-CYT-476629.jpg

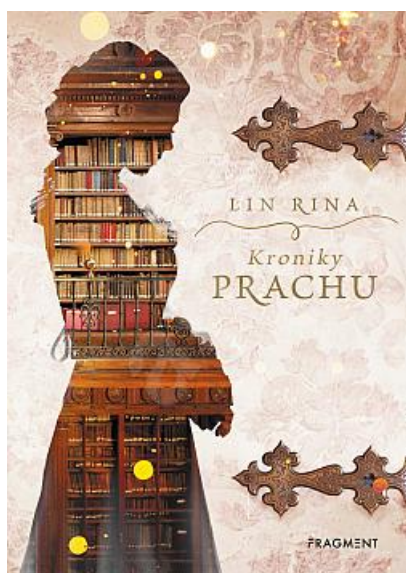

Obrázek 21: Pět kroků od sebe, Lippincott,

Daughtry, Iaconis. Zdroj:

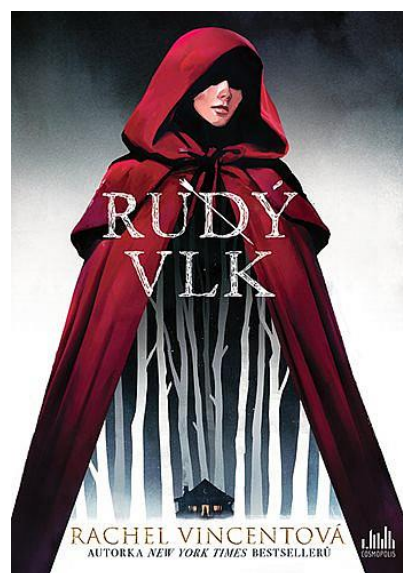
https://www.databazeknih.cz/img/books/40_/402058/big_pet-kroku-od-sebe-5NY-402058.jpg

Silueta postavy bývá na obálkách využita i způsobem, kdy se nějaká scéna či prostředí **prolíná** přímo se siluetou. V tomto případě bývá silueta větší. Příkladem této kompozice je kniha Kroniky prachu (Lin Rina). Silueta postavy je v tomto případě vyplněna obrazem knihovny. Kniha Všechny stránky Amélie (A. Schumacher) má sice na obálce obličej postavy, ale také používá tento způsob prolínání siluety postavy s knihovnou a dalšími dvěma postavami. Obálka knihy Rudý vlk (R. Vincentová) používá podobný způsob. Je na ní scéna lesa ukrytá pod pláštěnkou postavy.

Obrázek 22: Kroniky prachu, Lin Rina, zdroj:

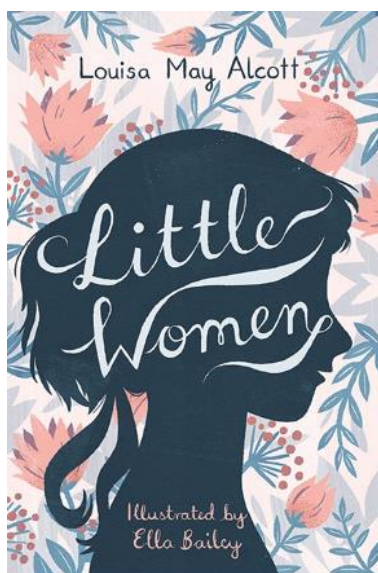
https://www.databazeknih.cz/img/books/42_/422662/bmid_kroniky-prachu-Zcg-422662.jpg

Obrázek 23: Rudý vlk, R. Vincentová, zdroj:

https://www.databazeknih.cz/img/books/48_/488763/big_rudy-vlk-cUO-488763.jpg

Silueta obličeje je dalším motivem, který se často opakuje. Většinou je obličej zobrazen z profilu. Bývá vyplněný jednou barvou – nejčastěji tmavou, kvůli kontrastu. Název knihy bývá umístěn přes tuto siluetu. Obálka s tímto motivem je jednoduchá a zároveň zvýrazní název knihy, díky tomu je kniha dobře rozeznatelná. Jako ukázkou tohoto motivu bych uvedla knihy *Dívka z inkoustu a hvězd* (K.M. Hargrave), *Princezna v utajení* (C. Glinn) a *Malé ženy* od Luisy M. Alcott – vydání ilustrované Ellou Bailey (z roku 2016).

Obrázek 24: Silueta obličeje – *Malé ženy*, L. M. Alcott (E. Bailey 2016). Zdroj: <https://almabooks.com/wp-content/uploads/2016/10/9781847495877-768x1196.jpg>

Obrázek 25: Silueta – *Oba na konci zemřou*, Adam Silvera. Zdroj: https://www.databazeknih.cz/img/books/38_386095/bmid_oba-na-konci-zemrou-5OL-386095.png

6.2.3 Květiny

Motivy květin se objevují na mnoha obálkách. Souvisí to hlavně s atmosférou příběhu, ale také to nejde zobecnit. Existují obálky s květinami k veselým a romantickým příběhům, ale zároveň se tento motiv často kombinuje například s meči a dýkami u drsnějších příběhů. Motiv květiny je jeden z těch osvědčených motivů, kterými obálku nepokazíte.

6.2.4 Koruna, had, meč a dýka

Dalších motivů, které se opakují na obálkách knih pro tuto věkovou kategorii, je několik. Vždy už ale souvisí s tématem a žánrem knihy, který je u těchto knih podobný. Obálky těchto knih sází na to, že když se čtenáři líbí téma, nebo žánr knihy, která má na obálce tento motiv, bude mít čtenář zájem i o další takovou knihu.

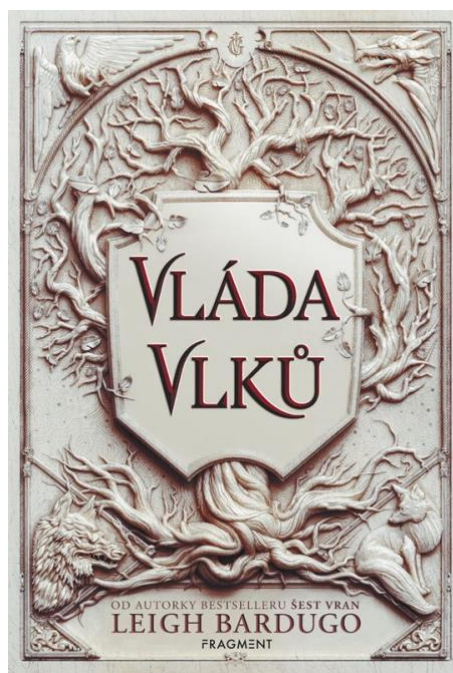
Motiv koruny bývá použitý u knih s královskou/princeznovskou tematikou (kniha *Tři temné koruny*, série *Rudá královna* a trilogie *Krutý princ*). U knih fantasy žaru je častý motiv hada, nebo meče a dýky.

6.3 Konkrétní knihy

Platforma Humbook (projekt nakladatelství Albatros Media z roku 2016 zaměřující se na Young Adult knihy) každý rok zveřejňuje HumbookAwards – žebříčky nejlepších Young Adult knih dle různých kategorií. Pro knihy hlasují sami čtenáři přes sociální sítě. Mezi těmito kategoriemi je i kategorie Nejkrásnější obálka roku. Rozebrala jsem obálky knih, které se v této kategorii umístily na prvním místě za poslední dva roky. Poté jsem si k rozboru vybrala další obálky, které jsou, dle mého názoru, něčím výjimečné a zajímavé

6.3.1 Vláša vlkú

Vláda vlkú je výherce nejkrásnější obálky roku 2021. Napsala ji Leigh Bardugo a je to závěrečný díl duologie Zjizvený král. Vyšla v nakladatelství Fragment a jejím žánrem je fantasy. Autory obálky jsou Natalie Souza and Hedi Xandt.

Obrázek 26: Vláša vlkú, Leigh Bardugo.

Zdroj: <https://cdn.albatrosmedia.cz/Images/Product/76970130/?ts=637532946465200000>

Hlavním motivem obálky je strom se štítem, na kterém je název knihy. Kolem stromu je rám s obloukem a čtyřmi výřezy (jeden v každém rohu). V každém z těchto rohů je zvíře – orel, drak, vlk a liška (popsáno zleva doprava, odshora dolů). Tento obal je krásným příkladem již zmíněného komplikovaného vzoru. Všechno je vyvedeno do nejmenších detailů. Ale díky tomu, že je kniha jednobarevná, výsledný obal působí velmi čistě. Celý vzor je pomocí digitálních technologií a stínování vytvořen tak, že působí trojrozměrně. Díky šedobílé barvě vzbuzuje dojem, jako by byl vytesaný z nějakého kamene. Název knihy je nejtmaším prvkem obálky, takže je první věcí, která upoutá vaše oči.

(HumbookAwards, 2021)

6.3.2 Spát v moři hvězd – kniha I.

Nejkrásnější obálkou roku 2020 se stala obálka knihy Spát v moři hvězd od Christophera Paoliniho. Kniha je prvním dílem série Spát v moři hvězd. Vydalo ji nakladatelství Fragment. Je žánru sci-fi a autorem její obálky je Lindy Marin.

Obrázek 27: Spát v moři hvězd. Christopher Paolini.

Zdroj: https://www.databazeknih.cz/img/books/45_452511/bmid_spat-v-mori-hvezd-5fq-452511.jpg

Krása této obálky spočívá v její jednoduchosti. Uprostřed obálky je silueta postavy, která se vznáší/plave v zářivě modrém světle, jež vypadá zároveň jako voda i hvězdné nebe. Krásně to odráží jak název knihy, tak její žánr. To, že úplně přesně nevíme, co se na obálce odehrává, jí dodává tajemný nádech. Přinutí vás to knihu vzít a přečíst, abyste to zjistili. Odrazy světla a malé jasné tečky působí kouzelně. Tento jasný motiv kontrastuje s tmavým pozadím. To vytváří dojem hlubiny.

Název a jméno autora jsou napsané velkým písmem. I když je tak velké, tím, že je tenké, nepůsobí tak, že by motiv zakrývalo nebo přebíjelo. Nápis je v barvách odlesků, čímž ladí s motivem a zároveň vynikne na tmavém pozadí.

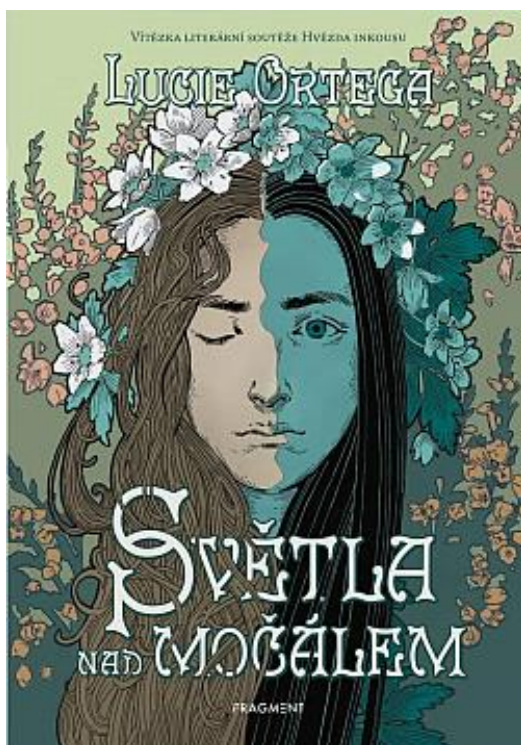
Obálka této knihy je založena na kontrastu. V kontrastu jsou barvy, ale i písmo s motivem. Písmo je jednoduché a geometrické. Má přesné linie, což kontrastuje s organickými tvary motivu.

(HumbookAwards, 2020)

(Tor/Forge blog, 2021)

6.3.3 Série Světla nad močálem

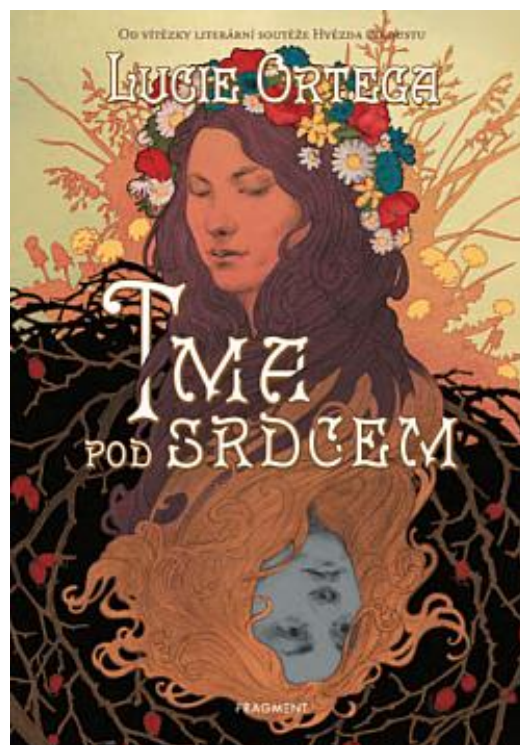
Tato série obsahuje dvě knihy: Světla nad močálem a Tma pod srdcem. Knihy napsala česká spisovatelka Lucie Ortega Navrátilová. První kniha vyšla v roce 2021, druhá v roce 2022, obě v nakladatelství Fragment. Obálku vytvořil ilustrátor Filip Štorch.

Obrázek 28: Světla nad Močálem, Lucie Ortega.

Zdroj:

https://www.databazeknih.cz/img/books/46_/466577/bmid_svetla-nad-mocalem-8dR-466577.png

Obrázek 29: Tma pod srdcem, Lucie Ortega.

Zdroj:

https://www.databazeknih.cz/img/books/49_/490664/bmid_tma-pod-srdcem-vTp-490664.png

U knihy Světla nad močálem je použita paleta studených barev. Obálkou prochází pomyslná svislá osa – stín na obličej postavy. Naopak u knihy Tma pod srdcem je použita paleta teplých odstínů a motivem prochází pomyslná vodorovná osa – přelom mezi dvěma obličejí.

I když je na obálkách spousta věcí, tak nepůsobí chaoticky. Je to díky omezenému stínování, barevné ucelenosti a liniím, které jsou vždy tvořené již zmíněným přelomem. Tyto linie přirozeně vedou lidské oko a vytváří výrazný kontrast. Obálky jsou svým stylem jedinečné, a proto zaujmou.

Knihy z této série jsou zajímavé tím, že mají slovanskou tematiku. Myslím si, že jejich obálky to krásně odrážejí. Styl obálky mi přijde velice podobný plakátové tvorbě Alfonse Muchy. Myslím si, že se autor jeho tvorbou nechal inspirovat. Hlavním motivem obálky je vždy ženský obličej s květinovým věncem na hlavě. Na obálkách je spousta květin, ale na rozdíl od plakátů Alfonse Muchy, nejsou uspořádané do vzorů. Autor použil ploché barvy. Stínování je jen na některých místech (například obličej postavy).

Obrázek 30: Plakát Snění (1898), A.Mucha.

Zdroj:

https://www.mucha.eu/static/dist/mucha_11.c50bc8a6.jpg

Obrázek 31: Plakát Zodiac (1896), A.Mucha.

Zdroj:

https://www.mucha.eu/static/dist/mucha_08.3eae107b.jpg

Alfons Mucha byl český secesní malíř a grafik. Sám se rád zabýval slovanskou tematikou (jeho největším dílem je Slovanská epopej), ale také tvořil plakáty, které ho asi nejvíce proslavily. Hlavním motivem jeho plakátů byla vždy žena. Na jeho plakátech se velice často vyskytovaly květiny a organické tvary. Styl, kterým byly plakáty vytvořené je podobný obálkám z této série.

7 VLASTNÍ NÁVRHY A TVORBA OBÁLEK

V praktické části své práce jsem se zabývala návrhem a tvorbou obálek na již existující knihy. Vybrala jsem si knihy, které jsem sama četla a líbily se mi. Vytvořila jsem vlastní verzi jejich obálky. Snažila jsem se vytvořit originální přebal, který bude nějak odlišný od již existujících obálek. Svou práci jsem poté vytiskla a vytvořila z ní tak přebal, který lze nasadit na konkrétní knihu.

Použila jsem různé techniky, proto se postup tvorby mírně liší. Vždy ale začínám skicováním obyčejnou tužkou, při čemž si ujasním motiv a kompozici. Zkousím více verzí, abych zjistila, co bude vypadat nejlépe. Poté si ještě zhruba ujasním barevnost a pak už následuje samotná tvorba – u každé obálky jinou technikou. Po dokončení tvorby jsem výkresy naskenovala a nadále upravovala digitálně v programu Corel. Tam jsem také přidala veškerý text, který na obálkách je.

7.1 Anna ze Zeleného domu

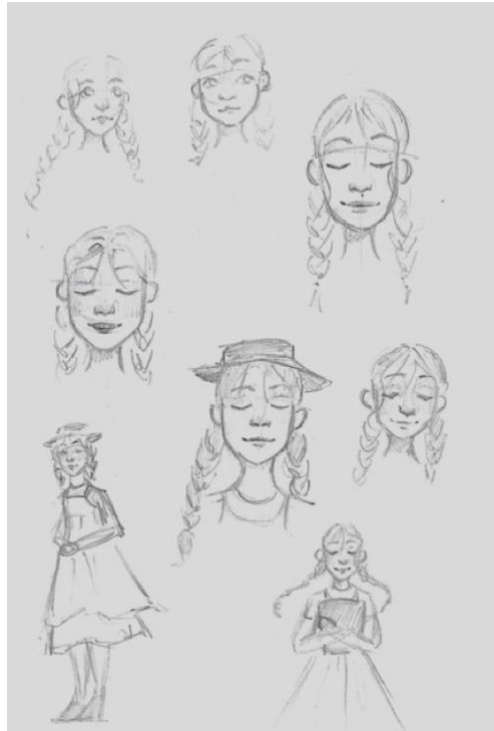
Kniha Anna ze Zeleného domu byla v nakladatelství Albatros poprvé vydána v roce 1982, v originále již v roce 1908 pod názvem Anne of the Green Gables. Napsala ji kanadská spisovatelka Lucy Maud Montgomery. Je to dívčí román. Hlavní postavou knihy je Anna Shirleyová, která je sirotek a dostane se na statek k sourozencům Cuthbertovým, kde prožívá krásné dětství.

Tuto knihu jsem si vybrala pro atmosféru příběhu. Není to úplně typický dívčí román. Anna je velice zasněná a silná postava. Právě kvůli tomu jsem ji zvolila jako hlavní motiv mé obálky. Při skicování jsem vyzkoušela spoustu různých druhů kompozice a umístění postavy. Vybrala jsem motiv, kdy hlavní postava leží na louce plné květin. Nejvíce odpovídal zasněnosti postavy. Tato kompozice, kdy je postava v pravém dolním rohu, mi také umožnila udělat nápis na knize dostatečně veliký.

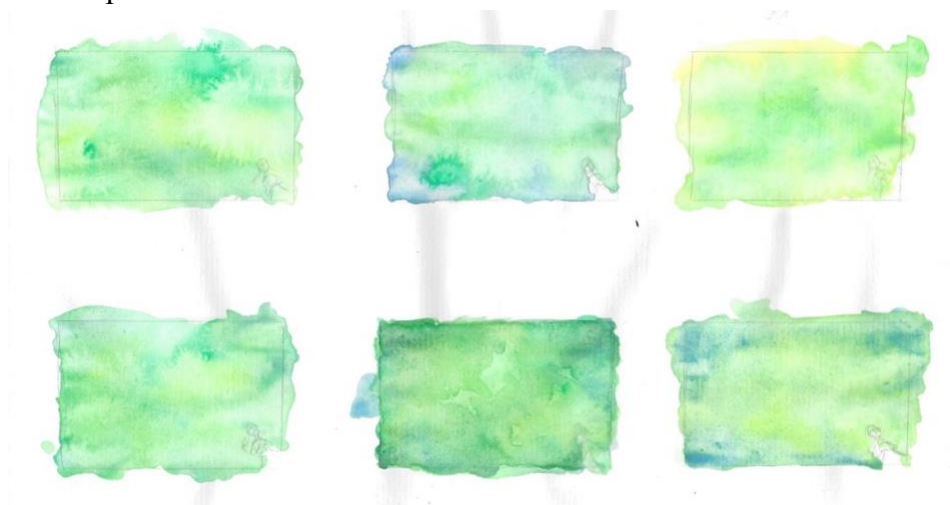
Obrázek 32: Skici hlavního motivu. Foto autor.

Poté jsem skicovala obličej a postavu. Potřebovala jsem co nejlépe zachytit výraz v obličeji. Jako volnou předlohu jsem použila herečku Amybeth McNulty, jež hraje Annu v seriálu, který byl podle knihy natočen. Anna je popsána jako hubené děvče. Je proslulá svými ikonickými zrzavými copy. Udělala jsem jí kulatější obličej, aby působila vřele a vesele.

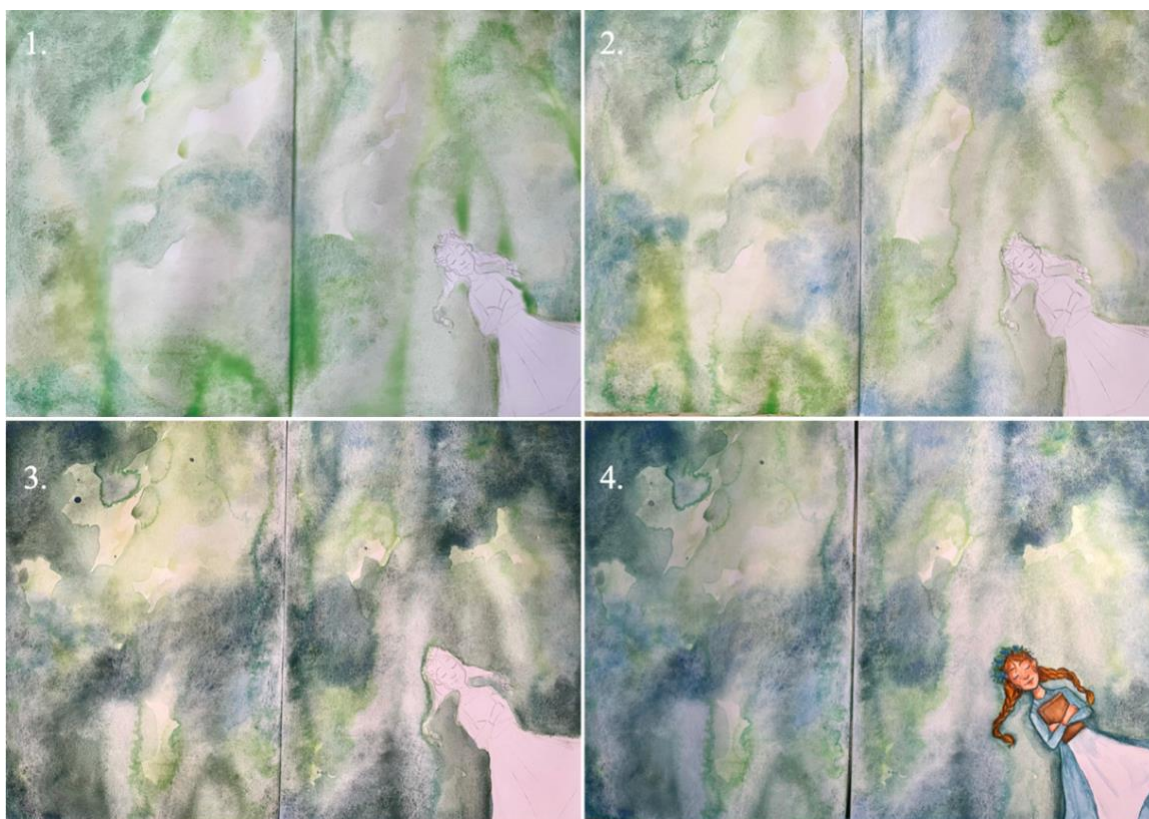
Obrázek 33: Skici obličje hlavní postavy, foto autor.

Pro ujasnění barevnosti jsem si také pomocí akvarelu vyzkoušela více možností. Rozhodla jsem se pro zelené pozadí, vystínované modrou barvou, kterou jsem poté použila i na Anniny šaty. Zelená s modrou kontrastují s oranžovou, která je použita na Anniny vlasy. Chtěla jsem, aby oranžová na copech byla nevýraznějším prvkem motivu, a toho jsem tímto kontrastem docílila. Zelená barva odpovídá názvu knihy a společně s květinami odráží lásku k přírodě, kterou v sobě má hlavní postava.

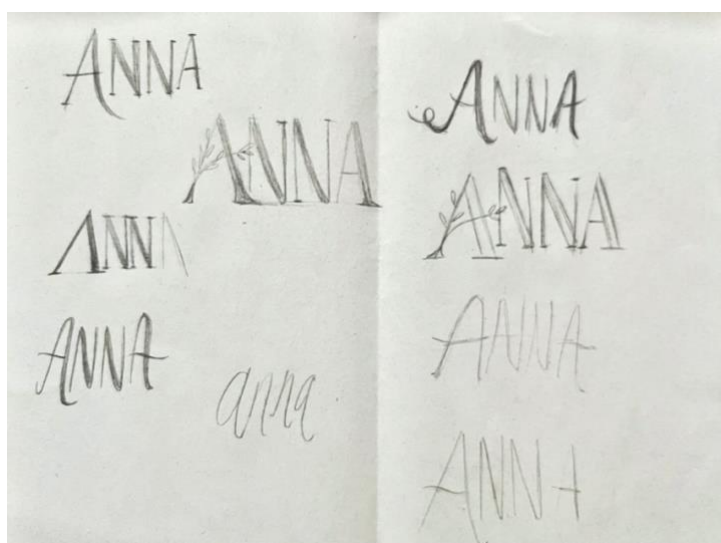
Obrázek 34: Návrhy barevnosti motivu, foto autor.

Použila jsem techniku akvarelu. Pracovala jsem ve vrstvách od nejsvětlejších po nejtmaší barvy. Chtěla jsem, aby výsledek působil lehce a nedbale, proto je pozadí rozpité a abstraktní. Pracovala jsem na papír o velikosti A4, aby byl po naskenování výsledek co nejkvalitnější.

Obrázek 35: Jednotlivé vrstvy akvarelu při tvorbě ilustrace na obálku, foto autor.

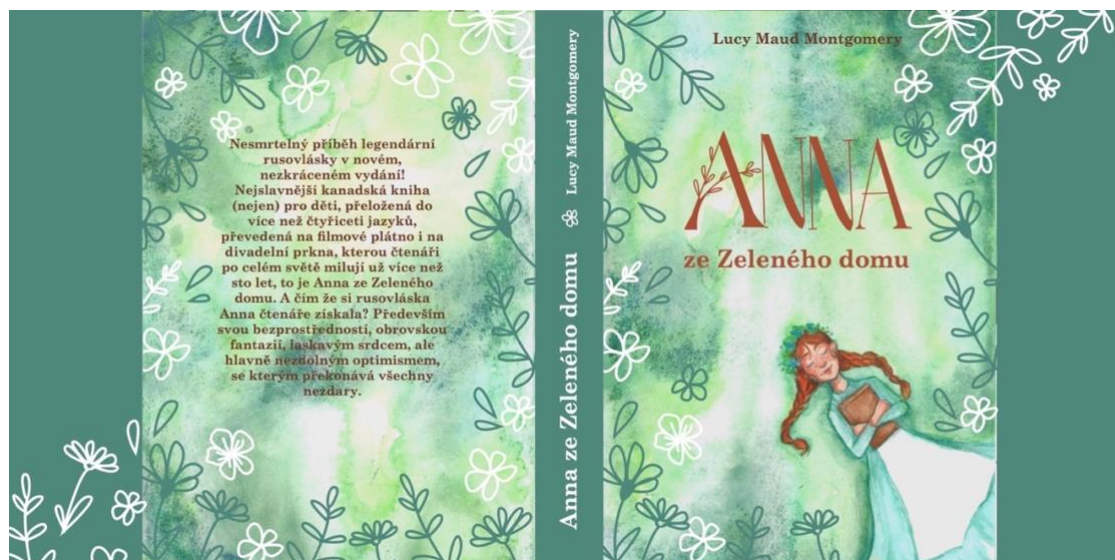
Po naskenování jsem v počítači vytvořila květiny podle skic vlastní rukou. Využitím květů jsem docílila zarámování celého konceptu. Použila jsem tmavě zelenou a bílou barvu. Slovo „ANNA“ jsem vytvořila vlastnoručně, také podle skici. Inspirovala jsem se již existujícími fonty. Na zbytek textu jsem použila patkový font Century schoolbook.

Obrázek 36: Návrhy na nápis „ANNA“. Foto autor.

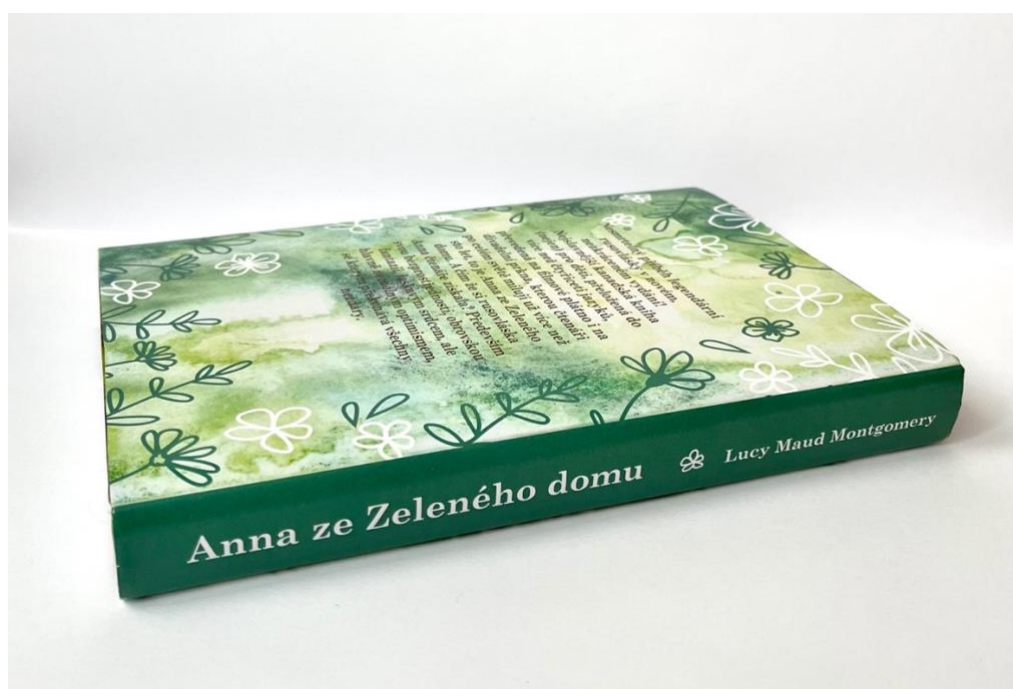
Na text nadpisu jsem použila světlejší barvu, která je použita ve vlasech Anny. Jméno spisovatelky a obsah mají tmavší barvu, také z Anniných vlasů. Na záložky a hřbet knihy je použita stejná barva, jakou mají květiny.

Opakovaným používáním jednotlivých barev a vytvořením omezené palety barev jsem tak docílila toho, že obálka působí uceleně a harmonicky.

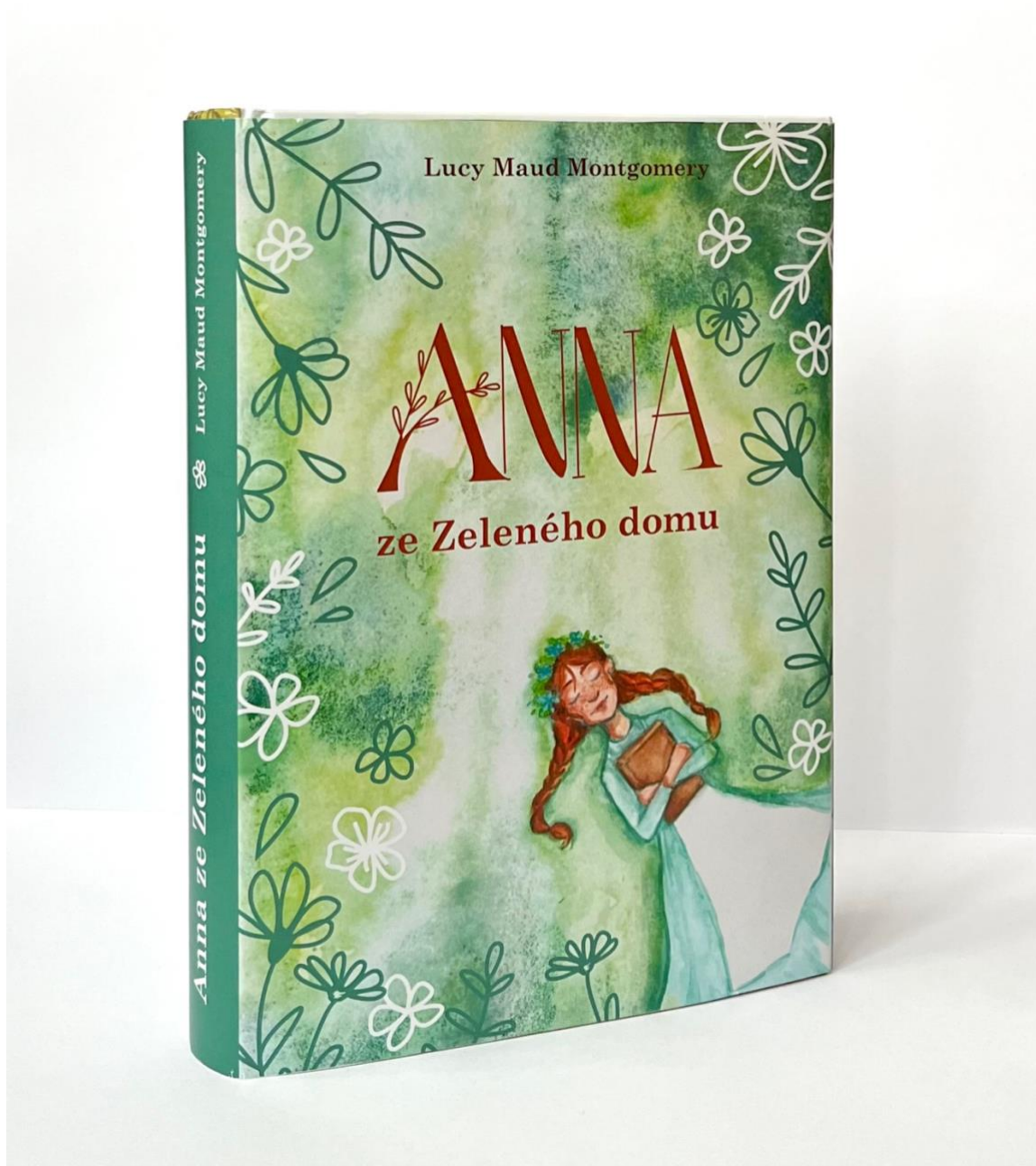

Obrázek 37: Anna ze Zeleného domu, verze pro tisk. Foto autor.

Cílila jsem na skupinu dívek od jedenácti let. Ty by na mé obálce mohl zaujmout hlavní motiv mladé dívky v jejich věku a také jemnost, kterou jsem se snažila navodit květinami. Vzdušnost akvarelu a ledabyly rozmístěné květiny napomáhají vytvořit dojem lehkosti a jednoduchosti. Výrazný kontrast zelené a oranžové barvy pomáhá upoutat pozornost zákazníka.

Obrázek 38: Anna ze Zeleného domu-obálka, pohled z boku. Foto autor.

Obrázek 39: Obálka knihy Anna ze Zeleného domu. Foto autor.

7.2 Šest vran

Kniha *Šest vran* od americké spisovatelky Leigh Bardugo byla v ČR poprvé vydána v roce 2017 nakladatelstvím Fragment. Je to kniha žánru fantasy. Originální obálka této knihy je dle mého názoru velice dobře provedena. Proto jsem se při tvorbě své obálky nesnažila o vytvoření lepší verze, spíše jsem chtěla vytvořit obálku, která bude vystihovat jiné prvky příběhu.

Příběh má ponurou atmosféru, je plný dobrodružství a jeho kouzlo je v hlavních postavách. Hlavními postavami knihy je 6 lidí, kteří úplně nezapadají do společnosti. Jdou si svou vlastní cestou proti proudu a každý z nich je něčím jiný a výjimečný.

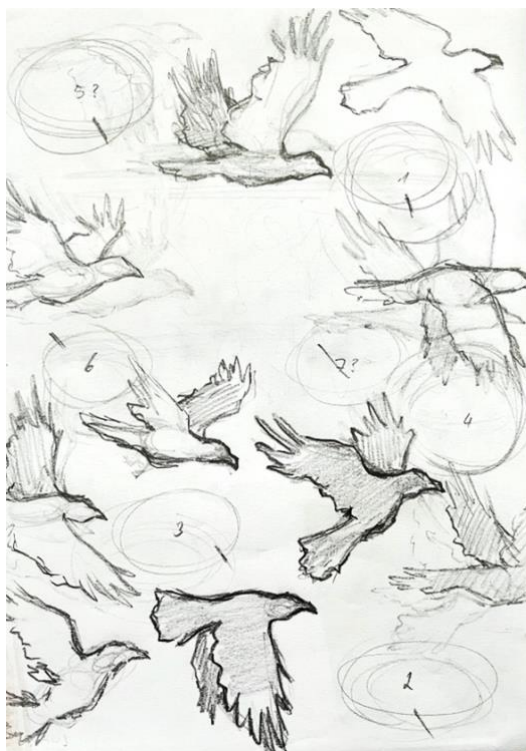
Této myšlenky jsem využila při tvorbě motivu. Na mé obálce je motivem hejno šesti vran, které letí doprava. To je symbolika zažité cesty, kterou jde většina společnosti a o níž si myslí, že je ta jediná správná. Opačným směrem, v kontrastu k hejnu, letí šest červených vran. Ty symbolizují hlavní hrdiny, kteří tak úplně nezapadají a dělají si věci po svém (jdou opačným směrem). Tento prvek je zároveň propojením s názvem knihy, protože člověk, který knihu ještě nečetl, vidí pouze spojitost čísla šest v názvu a v počtu vran. Po přečtení knihy by čtenář přímo pohledu na obálku měl najít onu symboliku “cesty proti proudu”.

Po tom, co jsem našla myšlenku, kterou chci do obálky zapracovat, začala jsem se skicováním. Podle fotografií jsem zkoušela kreslit vrány v jiných pozicích při letu. Nesnažila jsem se o realistickou kresbu, naopak jsem vrány více stylizovala a hrála jsem si se siluetami, které vrány vytváří.

Obrázek 40: Skici vran. Foto autor.

Poté jsem z jednotlivých skic sestavila finální kompozici. Použila jsem 10 vran, které letí vpravo. Jsou rozloženy tak, aby zbylo volné místo pro nápis a pro šest vran, které poletí doleva. Snažila jsem se docílit toho, aby do sebe vrány tvarem zapadaly, ale zároveň vytvářely kontrast liniemi svých křídel.

Obrázek 41: Náčrt finální kompozice. Foto autor.

Tento náčrt jsem přenesla na gumový plát velikosti A5 a na druhý, menší plát jsem přenesla šest vran letících opačným směrem. Motiv se musí přenést zrcadlově přes pauzovací papír. Pomocí rydla jsem oba bloky vyřezala.

Obrázek 42: Linoryt pozadí. Foto autor

Obrázek 43: Linoryt jednotlivých vran. Foto autor.

Při tisku jsem vyzkoušela několik barevných verzí. Zkoušela jsem kombinace různých barev a papíru. V první vrstvě, kdy jsem tiskla pouze pozadí s deseti vránami, jsem se snažila dosáhnout kontrastu, ale nechtěla jsem, aby byl moc velký, protože cílem bylo, aby

nejvýraznějším prvkem bylo šest vran. Proto jsem volila neutrální barvy jako bílou, šedou a černou. Při míchání šedé barvy jsem přidala i trochu modré, aby šedá měla studený podtón.

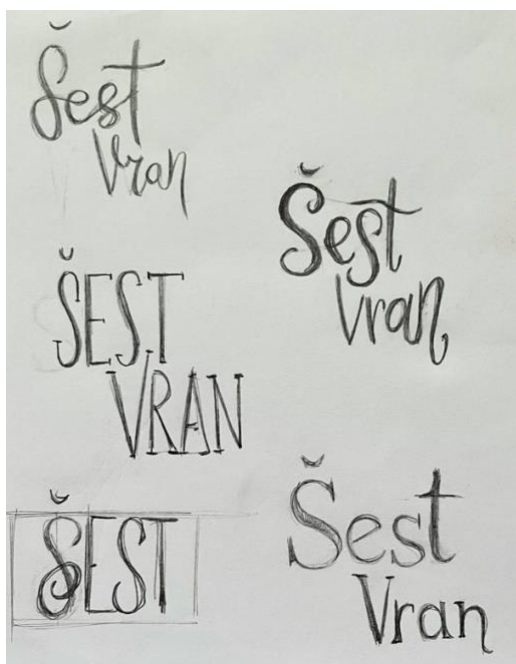

Obrázek 44: Různé barevné verze tisku pozadí. Foto autor.

Následovně jsem přes tento motiv natiskla šest červených vran na předem určená místa. Po zvážení jsem na finální verzi obálky použila motiv šedých a červených vran na černém podkladu. Červené vrány působí na tomto podkladu nejvýrazněji a tato barevnost také nejvíce odkazuje na fantasy žánr knihy.

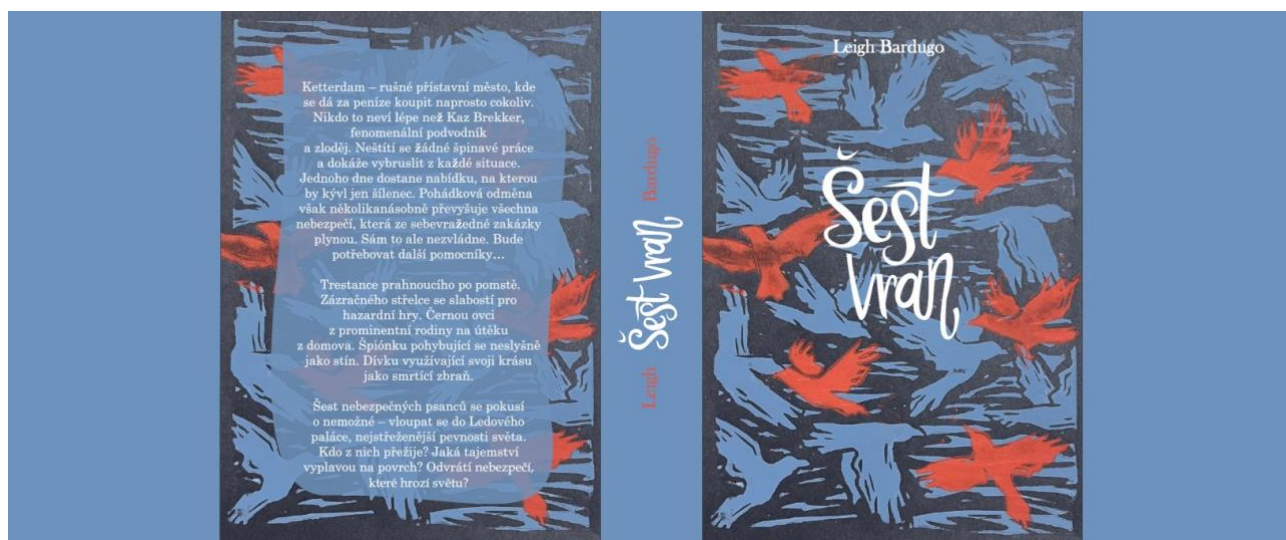
Obrázek 45: Různé barevné verze finálního motivu. Foto autor.

Obrázek 46: Návrhy na nápis „Šest vran“. Foto autor.

Poté jsem výkres nafotila a zpracovala v grafickém programu. Vytvořila jsem nápis podle vlastního návrhu, na jméno spisovatelky jsem použila font Baskerville old face a na text obsahu písmo Century schoolbook.

Společným prvkem, který se opakuje na celé obálce je zarovnání na střed (zarovnání textu obsahu na střed, vycentrování nápisu na hřbetu, vycentrování názvu a jména autorky). Tím a použitím omezené palety barev jsem docílila toho, že obálka působí uceleně. Tuto ucelenost jsem narušila volností motivu. Kompozice vran není opakující se vzor, ale právě naopak. Jednotlivé linie, které křídla vran tvoří, jsou spolu v kontrastu (kříží se a protínají).

Obrázek 47: Šest vran, verze pro tisk. Foto autor.

Motiv je překvapivý použitím barev, jelikož nejsou použity ve stejném poměru. Šedá, ale hlavně červená barva není typická pro motiv vrány. Tyto barvy jsem zvolila kvůli jejich kontrastu a symbolice. Kniha je dobrodružná a napínavá a tato kombinace barev tuto atmosféru

navozuje. Barvy by zároveň měly zaujmout cílovou skupinu – skupinu čtenářů ve věku od 14 let, kteří rádi čtou dobrodružné knihy žánru fantasy, jelikož toto jsou časté barvy používané u knih tohoto typu (právě kvůli atmosféře, kterou navozují).

Obrázek 48: Obálka knihy Šest vran. Foto autor.

Obrázek 49: Šest vran-obálka, pohled z boku. Foto autor.

8 ZÁVĚR

Obálka knihy na nás má mnohem větší vliv, než si myslíme. Knižní obálka je pro prodej knihy klíčová, ale zároveň je důležitá i pro samotného čtenáře, nejen jako důvod k zakoupení, ale i pro celkový požitek knihy. Nakladatelství si tento vliv uvědomují a mnohem více než kdy dříve dbají na úpravu svých obálek. Výsledný vzhled obálky ovlivňuje daleko více faktorů a lidí, než se na první pohled zdá. Výrazný vliv má právě marketingové oddělení nakladatelství, jelikož i přesto, že obal knihy je výtvarným dílem, zároveň je i marketingovým prvkem, který má napomoci prodeji knihy. I když toto může působit, jako konstatování všeobecně známých faktů, spousta lidí si ani neuvědomuje, jak velkou roli tyto věci hrají. To, jak na nás obálka knihy působí, nijak neovlivníme. Jde o velice individuální věc. Každý z nás vnímá jednotlivé barvy a prvky rozličně. Ale i v tom je krása jakékoliv výtvarné tvorby. U knižní obálky je tato rozličnost vnímání zásadní, jelikož volbou jednotlivých prvků zacílíme na jinou skupinu lidí. To nám může pomoci při tvorbě dobré obálky, která se ke knize bude vážně hodit. Obálka je určitým druhem komunikace, jelikož je první věcí, kterou můžeme čtenáři něco sdělit o knize. Správná obálka se snaží čtenáře navnadit k přečtení knihy, aniž by mu o ní moc prozradila.

Cílem práce bylo přinést vhled do procesu tvorby knižní obálky a zdůraznit její důležitost. Těchto cílů jsem dosáhla průzkumem a podrobným popisem momentálních trendů a různých přístupů ke tvorbě obálek v dnešní době. I když jde při tvorbě převážně o estetické cítění a vkus, je spousta pravidel a postupů, díky kterým lze dosáhnout uceleného výsledku. To dokazuje praktická část práce a poukazuje na to, jak velkou roli hrají jednotlivá rozhodnutí při vytváření knižní obálky (ať už jde o výběr barev, nebo jen rozmístění písma). I sebemenší změna může výrazně ovlivnit to, jak čtenář obálku vnímá.

Přínos mé práce tkví v unikátním pohledu na tuto tematiku z více různých oborů. Práce také obsahuje informace přímo od výtvarných redaktorů, které nejsou všeobecně známé ani snadno dohledatelné. Tím přináší vhled do procesu tvorby knižní obálky. Díky provedenému průzkumu a rozboru dnešních obálek popisuje práce aktuální situaci na výtvarné scéně knižních obálek. V neposlední řadě je přínosem i praktická část práce – dvě knižní obálky, jelikož je to má originální tvorba.

Tuto práci by bylo možné rozšířit v mnoha směrech. Bylo by možné prozkoumat rozličnost pracovního postupu u jednotlivých grafiků a ilustrátorů pomocí rozhovorů. Každý výtvarník má svůj vlastní pohled na věc a zpracování jednotlivých témat a myšlenek se u nich bude lišit. Dle mého názoru by bylo zajímavé porovnat jejich přístup k tvorbě knižní obálky. Další možností by bylo provést průzkum mezi lidmi v cílené věkové kategorii pomocí dotazníku. Tento průzkum by mohl zjistit, jak čtenáři vnímají obálky a různé motivy a barvy, které se na nich objevují. Do dotazníku by bylo možné zapojit i obálky vytvořené v praktické části práce a tím zjistit, jestli by mezi čtenáři měly úspěch. V rámci praktické části by se dalo vytvořit více obálek nebo například celé série.

9 LITERATURA

Rozhovory:

BARTÁKOVÁ Romana, 2022. Rozhovor s literární a výtvarnou redaktorkou nakladatelství Fragment. Online, 14. 4.

HOROVÁ Alexandra, 2022. Emailová komunikace s vedoucí výtvarnou redaktorkou nakladatelství Albatros Media a. s. Email, 22. 5.

KOLEZSAR Michal, 2022. Emailová komunikace s šéfredaktorem nakladatelství CooBoo. Email, 25. 4.

Literatura:

BOHATCOVÁ, Mirjam a Kolektiv autorů. *Česká kniha v proměnách staletí*. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-131-0.

HALADA, Jan. *Albatros: 70 let na křídlech dětské literatury*. Praha: Albatros, 2019. ISBN 978-80-00-05474-2.

SAMARA, Timothy. *Grafický design: Základní pravidla a způsoby jejich porušování*. Praha: Slovart, 2008. ISBN 978-80-7391-030-3.

VYSEKALOVÁ, Jitka. *Emoce v marketingu: Jak oslovit srdce zákazníka*. Praha: Grada Publishing, 2014. ISBN 978-80-247-4843-6.

VYSEKALOVÁ, Jitka. *Psychologie reklamy*. 3., rozšířené a aktualizované vydání. U Průhonu 22, 170 00 Praha 7: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-2196-5.

Elektronické zdroje:

Co mají všichni s těmi vránami?. *Humbook* [online]. Praha: Albatros Media, 2020, 24. 3. 2020 [cit. 2022-11-17]. Dostupné z: <https://www.humbook.cz/co-maji-vsichni-s-temi-vranami/>

HumbookAwards 2020. *Humbook* [online]. Praha: Albatros Media, 2020 [cit. 2022-11-19]. Dostupné z: <https://www.humbook.cz/projekt/humbookawards/>

HumbookAwards 2021. *Humbook* [online]. Praha: Albatros Media, 2021 [cit. 2022-11-19]. Dostupné z: <https://www.humbook.cz/projekt/humbookawards/>

KAŇOVÁ, Lucie. „Před čtením umejt ruce a v blízkosti dvaceti metrů nejíst a nepít...“: O obáčkách a knižní grafice z pohledu sedmi knihomolů. *Kavárna Nakladatelství Host* [online]. Brno: Host, 2017, 2. 5. 2017 [cit. 2022-11-19]. Dostupné z: <https://kavarna.hostbrno.cz/clanky/pred-ctenim-umejt-ruce-a-v-blizkosti-dvaceti-metru-nejist-a-nepit-o-obalkach-a-knizni-grafice-z-pohledu-sedmi-knihomolu>

KLÍMOVÁ, Nikola. *Knižní obálka*. Zlín, 2013. Bakalářská. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Vedoucí práce M. A. Lenka Baroňová.

Obálky a jiné radosti. *Cooboo* [online]. Praha: Albatros Media, 2020, 30. 4. 2020 [cit. 2022-11-19]. Dostupné z: <https://www.cooboo.cz/aktualita/obalky-a-jine-radosti/>

Pět kroků k úspěšné knižní obálce: Ber ohled na žánr a neboj se emocí. *Pointa* [online]. Praha: Albatros Media, 2020, 21. 4. 2020 [cit. 2022-11-19]. Dostupné z: <https://blog.pointa.cz/pet-kroku-k-uspesne-obalce/>

Q&A with Christopher Paolini and To Sleep in a Sea of Stars Cover Artist Lindy Martin!. *Tor/Forge blog* [online]. New York: Tor, 2021, 24. 9. 2021 [cit. 2022-11-19]. Dostupné z: <https://www.torforgeblog.com/2021/09/24/qa-with-christopher-paolini-bestselling-author-of-to-sleep-in-a-sea-of-stars/>

Těžký úděl obálek. *Fragment* [online]. Praha: Fragment, 2021, 17. 2. 2021 [cit. 2022-11-19]. Dostupné z: <https://www.fragment.cz/aktualita/tezky-udel-obalek/>

10 SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Barevné kolo	14
Obrázek 2: Kombinace barev, zleva: analogická, komplementární, triáda	15
Obrázek 3: Změna vnímání prostoru na základě změny barvy a podkladu	15
Obrázek 4: Šest vran, Leigh Bardugo	16
Obrázek 5: Prohnilé město, Leigh Bardugo	16
Obrázek 6: Seriálová obálka knihy Jeden z nás Lže, K. M. McManusová.	18
Obrázek 7: Zemské desky	20
Obrázek 8: Emma, J. Austen, CoBoo classics, 2022	21
Obrázek 9: Emma, J. Austen, Svoboda, 1982.	21
Obrázek 10: Chata v Jezerní kotlině, Foglar, Albatros, 2018.....	21
Obrázek 11: Chata v Jezerní Kotlině, Foglar, Mladá Fronta, 1969	21
Obrázek 12: Americká obálka knihy Griša.....	23
Obrázek 13: Česká obálka knihy Griša.....	23
Obrázek 14: Seriálová obálka knihy Griša	23
Obrázek 15: Typy vazeb.	25
Obrázek 16: Přebal, kapitálek a švran.	26
Obrázek 17: Šest vran, Leigh Bardugo	28
Obrázek 18: Nikdynoc, Jay Kristoff	28
Obrázek 19: Zmizení Sáry Lindertové, Kateřina Šardická.....	28
Obrázek 20: Opačno, H. Mathewsonová.	29
Obrázek 21: Pět kroků od sebe, Lippincott, Daughtry, Iaconis	29
Obrázek 22: Kroniky prachu, Lin Rina	29
Obrázek 23: Rudý vlk, R. Vincentová.....	29
Obrázek 24: Silueta obličejů – Malé ženy, L. M. Alcott (E. Bailey 2016).....	30
Obrázek 25: Silueta – Oba na konci zemřou, Adam Silvera	30
Obrázek 26: Vláda vlků, Leigh Bardugo.	31
Obrázek 27: Spát v moři hvězd. Christopher Paolini.	32
Obrázek 28: Světla nad Močálem, Lucie Ortega	33
Obrázek 29: Tma pod srdcem, Lucie Ortega.	33
Obrázek 30: Plakát Snění (1898), A.Mucha.	34
Obrázek 31: Plakát Zodiac (1896), A.Mucha	34
Obrázek 32: Skici hlavního motivu.	35
Obrázek 33: Skici obličejů hlavní postavy.	36
Obrázek 34: Návrhy barevnosti motivu	36
Obrázek 35: Jednotlivé vrstvy akvarelu při tvorbě ilustrace na obálku.....	37
Obrázek 36: Návrhy na nápis „ANNA“.	37
Obrázek 37: Anna ze Zeleného domu, verze pro tisk.....	38
Obrázek 38: Anna ze Zeleného domu-obálka, pohled z boku	38

Obrázek 39: Obálka knihy Anna ze Zeleného domu.....	39
Obrázek 40: Skici vran.	40
Obrázek 41: Náčrt finální kompozice	41
Obrázek 42: Linoryt pozadí	41
Obrázek 43: Linoryt jednotlivých vran.....	41
Obrázek 44: Různé barevné verze tisku pozadí.....	42
Obrázek 45: Různé barevné verze finálního motivu	42
Obrázek 46: Návrhy na nápis „Šest vran“	43
Obrázek 47: Šest vran, verze pro tisk	43
Obrázek 48: Obálka knihy Šest vran	44
Obrázek 49: Šest vran-obálka, pohled z boku.	45